

Morgonen derpå strax efter frukosten gick jag ut. På gatorna var fin sand utströdd. Allt hade ett festligt och helgdagslikt utseende; alla man mötte voro söndagsklädda och soldaterna i paraduniform. Inne i katedralen var den stora silfverkustodian uppställd nära ingången. Denna kustodia har form af ett slags rundt tempel med pelare af massivt silfver, öfverlastadt med förgyllda figurer och annan grannlåt. Arbetet är af Juan d'Arfe (1580), en namnkunnig guldsmed, som kallas Spaniens Benvenuto Cellini. Inuti kustodian syntes en monstrans af guld med en sol af diamantstrålar, inneslutande hostian — corpus Domini. Utanpå all denna grannlåt hängde ett par knippor verkliga ax och klasar af gröna vindrufvor, föreställande brödet och vinet. Framför högaltaret, från hvilket strålade hundratals ljus på silfverstakar, var utbredd en stor präktig matta, och musik utfördes af en dundrande orkester. Det är der, som »los seises» uppföra sin dans, en egendomlighet för kyrkoceremonierna i Sevilla. »Los seises» kallas några jemnåriga korgossar, för tillfället klädda i rik dräkt såsom pager (costume Louis XIII) i rött och hvitt atlas, silkesstrumpor och hvita sidenskor med stora bandrosor, på hufvudet en liten barett med stor vajande fjäderbuske och omkring halsen en fin broderad ringkrage. De äro rätt vackra att se, svartlockiga, rödblommiga och med qvicka ögon. Det berättas, huru en gång för länge sedan någon allvarsam påfve icke längre ville tillstådja detta dansande med kastagnetter inne i högkoret i Sevillas domkyrka, och att gossarne af denna anledning blifvit sända till Rom, så att hans helighet sjelf med egna ögon måtte blifva i tillfälle att bedöma, huruvida dansen vore opassande eller ej. Påfven gaf då det utslag, att dansen kunde få fortsättas, »tills de vackra drägterna voro utslitna», och med liten »uppmärksamhet» än på fodret och än på öfvertyget tyckas drägterna ännu kunna hålla ut några hundra år. — Ceremonien börjas så, att dessa korgossar sitta stilla och sjunga en hymn till den heliga jungfrun, och det

gör ett verkligen vackert intryck, när man hör de milda melodierna och den klara sången af barnrösterna, som mer och mer lifvas, till dess den barnsliga känslan liksom bryter ut i dans eller ett lifligt mötande, gående och kommande, ett slags menuett under fortsatt sång och i buller af kastagnetter. Man kan tycka, att denna dans af »los seises» är lika vacker som många andra kyrkbruk och någonting som man knappt har hjerta att klandra.

I närheten af katedralen eger V. ett hus, som kallas »la punta del diamante», och på balkongerna der bruka hans fruntimmer och släkt vanligtvis stå för att se processioner och andra promenader. Dessa balkonger voro nu ståtligt behängda med rött siden och guldlistor och en stor del af husets façad ända upp till andra våningen täckt af röd sammet. Alla flickorna voro redan komna, och jag dröjde därför icke att gå dit upp. Det var den förträffligaste plats för att kunna se allt, som hörde till processionen, liksom också för att se flickorna på nära håll, få höra och prata utsökta dumheter om deras solfjädrar och annat och ändå vara liksom i kyrkans sköte. Det dröjde icke länge, innan processionen satte sig i gång. Midt under ett så burleskt upptåg var det icke alltid lätt att hålla sig allvarsam, men i de länder, hvarest makten finner för godt att påbjuda, att komedier böra betraktas som tragedier och tvärtom, måste man vara uppmärksam på sig sjelf och sina sinnesrörelser. Det var som en revy af en hel armé af prester, med flygande fanor och klingande spel. Hvar och en af de tjugufem kyrkoförsamlingarne i Sevilla var representerad genom sitt mer eller mindre dyrbara silfverkors, som bars på en hög stake med ett deromkring hängande draperi af svart sammet, under hvilket den, som bar korset, gick nästan bortskymd. I processionen fördes också S:ta Justa och S:ta Rufina, med »la Giralda» (det moriska tornet) emellan sig — en fullständig modell af tornet med alla dess klockor pinglande. De nämnda två helgonen äro i mycket högt anseende i Sevilla. År 1504 lärer nemligen hin onde

gjort ett illfundigt försök att genom ett förfärligt åskväder med åtföljande orkan och jordbävning kasta hela la Giralda öfver ända, och det var då som de båda högt vördade helgonen, två krukmakaredöttrar i Triana, begåfvade med öfvernaturlig kraft, stödde det höga tornet, en på hvardera sidan, så att det verkligen blef ståndande. Det är icke tillåtet att tvifla på detta underverk, och man ser i Sevilla oräkneliga framställningar deraf, såväl i skulptur som målning. Murillo har målat en stor altartafla med detta ämne, och från universitetet utgafs år 1795 en lärd afhandling, som på vetenskapliga grunder förklarade detta underverk helt naturligt. — Många vaxbilder i glaslådor, silfverhelgon, porträttbyster och relikvier buros också under en mängd broderade fanor eller standarer, som här kallas »sinpeccados», föreställande, såsom man sökte förklara för mig, de särskilda klosterförsamlingarnes »sagrarios» eller »venerables» — dunkla mysterier! Slutligen kom sjelfva glanspunkten af hela processionen, den stora silfverkustodian, framför hvilken, då hon ibland nedsattes, los seises dansade på gatan, och efter hvilken följde det höga och heligaste presterskapet och i skarlakansröd kaftan kardinalerkebiskopen med röd kalott och barett i hand, följd af sin förgyllda portchaise, som bars af ett par betjenter med undergifvet andäktigt nedslagna ögon och långa nästan släpande frackskört — hvilket allt bevisade, hvad jag icke riktigt förstod, men ändock antog för visst, eller att presterskapet var mycket villigt att hålla in obegripliga idéer i människornas hufvuden, ungefär så som kyparen sin mixtur i buteljerna, innan han korkar dem.

Sent en natt gick jag med ett par engelsmän och vår guide Baily till la Plaza de Toros för att se »el encierro». Baily bultade på en bakport, som öppnades af en mörk karl, och vi kommo in på en liten gård, der under yfviga vinrankor och ett par lyktor några karlar sutto

omkring ett bord med några tomma buteljer. I ett långt skjul stodo rader af magra hästar, som skulle stängas ihjäl, och i ett annat lider klef man öfver sömniga portugisiska picadorer och några negrer, inhöljda i brokiga hästtäckan. Vi famlade oss uppför en krokig trappa och genom korridorerna ut på en läktare i den stora banan eller arenan, som nästan såg hemsk ut i månskenet. Här och der på stenbänkarne kunde man se grupper af karlar, somliga sömniga och insvepta i sina vida kappor, under det andra sjöngo sina besynnerliga visor till någon sprucken guitarr. Det började emellertid småningom att dagas, och i de drömliga ögonblicken, när dagbräckningen liksom strider för att besegra månskenet, dansade de svarta negrerna sin »tango» och sjöngo på negerspråket. En af dessa dansörer blef några timmar derefter ihjälstängad. »I dag röd, i morgon död», säga vi; — jag vet icke, huru negrerna säga. Men med ens gafs allarm; en ryttare kom insprängande på banan och strax derefter en hop blåsande tjurar, bland hvilka flere voro tama och hade skällor om halsen; hela flocken omgifven af ryttare med långa pikar och stänger. Alla tjurarne drefvos samfäldt in på en trång bakgård, hvarest de vilda skildes från de tama genom särskildt der till inrättade falldörrar. Karlarne, som ledde denna manöver, gingo liksom på broar och ordnade djuren med sina hvassa pikar. Allt var egendomligt nog och värdt att se. Jag kom icke hem förr än klockan sju på morgonen.

Andalusiens milda klimat med sitt drifvande solsken framkallar en förvånande stark vegetation och plantor af många slag. Bland dessa produkter var det i synnerhet en, som liksom slingrade sig omkring mig. Det var Vidal, en figur, som alla morgnar kom i min studio för att höra efter, om jag i någon mån önskade hans biträde, och ofta behöfde jag det, ty Vidal var slägt med Figaro, hade många såväl unga som gamla bekanta och kunde därför med lätthet skaffa mig sådant folk, som passade i mina målningar. Han uppehöll eljest sin sorglösa existens dels med att sitta som modell åt Sevillas beklagansvärdaste

målare, dels genom att hjälpa till vid flyttningar, bröllop, begrafningar, förlofningar och barndop, eller att hänga gardiner och taflor, dyrka upp lås och söka reda på förlorade nycklar — allt sysselsättningar, som satte honom i tillfälle att kunna snoka efter gamla dammiga böcker eller svartnade målningar på trä, koppar eller duk för don Fredericos räkning, och efter de mest murkna antiqviteter på vindarne, såväl som de friskaste rosenknoppar hos trädgårdsmästaren.

Ibland gick jag med Vidal på ströftåg i stadens mörkaste eller mest aflägsna kvarter, ungefär som kalifen i Bagdad med sin storvisir, och kom visserligen dervid att få se sådant som inbillningen stundom tycker om att leka med, många sådana glada kransar och buketter, som ligga strödda på sorglöshetens trasiga och brokiga matta, men också icke sällan det förkrossande allvaret bland mörker, fattigdom och tårar. Hvar är det som himmelen ibland icke är mulen?

Jag hade börjat måla någonting i ett litet kapell i nunneklostret S:ta Clara och hade derigenom kommit i beröring med en fet och gladlynt prest, padre Ruy Vargas, som derstädes på något sätt var anställd eller installerad. Han bodde dock icke i sjelfva klostret, men ett stenkast derifrån, nära San Marcos; och en eftermiddag, när jag händelsevis var der i trakten med Vidal, frågade mig denne, om jag icke hade lust att gå och titta in till »el padre». Öfver porten, som var ett riktigt kryp-in, syntes under torra vinrankor en i muren infattad tafla af gammal glaserad fayence, föreställande Sankt Antonius, som frestas af hin onde. Vidal ringde på dörren, och den öppnades efter någon parlamentering af ett litet puckelryggigt fruntimmer, som artigt grinande bjöd oss stiga in.

I det inre rummet satt vår padre just intvålad, och under det barberaren höll på att strigla den blänkande rakknifven på en skinnremsa, blef oss benäget meddeladt, att orsaken till denna operation på en så ovanlig tid på dagen var, att det samma qväll skulle bli »funcion» i Santa Bar-

bara, med musik och stor ståt, och att man till och med väntade sjelfva kardinal-erkebiskopen. Och den behändige barberaren lät under oupphörligt prat och sqvaller med Vidal om kardinal-erkebiskopen, om hans nåd grefven och hennes nåd grefvinnan, den breda slipade knifven på ett obegripligen delikat vis glida öfver prestens kullriga isterhaka, till dess det skinande anletet, tvättadt och sköljdt, nästan kunde täfla i glans med det blanka bäckenet. Då vände sig padre Ruy Vargas fryntligt till oss och bjöd oss vara välkomna. Han hade dock mindre goda nyheter från klostret än jag hoppats, ty abbedissan hade icke kunnat förmås att villfara min begäran ett få måla klostrets lilla »parlatorio», som var ett ganska pittoreskt rum på nedra bottnen, med ett jerngaller på ena väggen, hvarigenom nunnornas vänninor och bekanta kunde få sqvallra med dem af hjertans grund, — någonting som jag hade i sinne att begagna såsom motiv för en religiös tafla. Abbedissan gjorde måhända ganska rätt, ty ehuru nunnorna hade varit nog artiga att låta mig få vara tillstädes vid denna deras lilla förströelse i det enformiga klosterlivet, var sådant kanske icke rätt passande att leka med i en målning*).

Under det Vidal fortfor att prata mysteriösa skandaler med barberaren, gick jag med presten och besåg hans gamla spanska mobilier och husgeråd, hvarvid jag hade svårt att hindra honom ifrån att taga ned från väggen en mörk Santa Veronica, som han påstod vara målad af Zurbaran. Sjelf tilltrorde han sig dock icke att i tofflorna kunna hålla balansen på den kullriga läderstolen, och hur mycket han än ropade på señora Catalina, blef det lyckligtvis ingenting af med taflans nedflyttning. I en vrå stod en glaslåda med »la santa pastora», jungfru Maria i schäferhatt,

*) Sedermera fick jag likväl tillåtelse att måla sjelfva det inre klosterkapellet, med alla de hvitklädda nunnorna sjungande församlade omkring de tunga pergamentskorböckerna på ebenholzpulpeten — »la madre priora» naturligtvis främst i sin länstol —, taflorna på väggarne, silfverkrucifixen och rödblommiga vaxbilder af jungfru Maria, englar och Kristusbarn, allt städadt och fint. Den taflan kom sedan till Amerika.

som herdinna, en mycket omtyckt bild i Spanien. Men inga böcker syntes till, utom prestens svarta och flottiga brevium. Bredvid spegeln på bordet, der barberarens knivar och tvålborstar ännu lågo kvar, fann jag deremot att tvättfatet, som hade begagnats och ännu var fullt med såplödder, var ett gammalt hispano-moriskt majolicafat, ganska anmärkningsvärdt. Barberaren slog ut vattnet genom det öppna fönstret — om det sköljde öfver något herrskap från promenaden, — tant pis; men jag kunde derefter tydligt se, att jag icke misstagit mig: fatet hade den rätta moriska kopparlustren, och på mina frågor upplystes, att det tillhörde señora Catalina, som troddes hafva flera andra af samma sort. Vidal gick därför ner till henne för att taga reda på huru dermed sig förhöll och återvände snart med den lilla puckelryggiga gumman, som bar andra moriska porslinsfat och muggar. Utan att länge betänka mig frågade jag så artigt som möjligt, om hon skulle vara benägen att utbyta detta porslin mot klingande mynt, och utan minsta svårighet kommo vi med ömsesidig billighet snart till en konvention, hvars utförande anförtroddes åt Vidal, min *envoyé extraordinaire* och *ministre plénipotentiaire*.

Under dessa vandringar föll det mig också in att springa upp till herrskapet Hernandez för att se hur mycket som ännu kunde finnas kvar af gubbens gravyrssamling. Han var icke hemma sjelf, men jag träffade fruntimmerna. De gamla tafforna hängde ännu som förr omkring väggarne, men det fans icke många deribland, som voro af synnerligt värde. Äfven de gamla kopparsticken funnos kvar i ett rum på nedre botten, inlagda i några dragkistlådor bland utslitna mantillor, stoppade silkesstrumpor, ylletröjor och notböcker med musik för klarinett, guitarr och valdthorn. Jag kunde icke annat än skratta, ehuru det gjorde mig ondt att se alla dessa minnen af gladare skiften, när gubben och gumman en gång voro unga och när gravyrerna

lågo sorgfälligt bäddade och släta i sina portföljer. Nu var det nästan hemskt att se, huru Carmens och Teresinas små hvita fingrar kraftsade och refvo bland dessa papper, och hvilket slitande och bläddrande, vikande och skrynklande det var, allt under skratt och osammanhängande, vimmelkantigt prat omkring den breda sängen, på hvilken vi hade högtals bredt ut dessa skatter. Likväl var det mig nogsamnt bekant, hur svårt det var att kunna få någonting af gubben, och anfallet måste därför riktas mot svagare fästningsverk för att rädda dessa konstverk undan förstörelse. Lyckligtvis voro flickornas parasoller urblekta, så att nya behöfdes, äfven så väl som tyllkragar, skärp, skospannen, örhängen och pomadburkar; och i en sådan trängande nöd behöfde det icke parlamenteras länge, förr än vi kommo till ett slags traktat, hvarigenom det tilläts mig att göra urval af de kopparstick, som mig kunde behaga. Det första jag knep var »Le chevalier de la mort», Albrecht Dürers märkvärdiga estampe, väl värd en solfjäder; dernäst Guido's Aurora af Rafael Morghen, några af Rembrandts etsningar och af Callots »Les misères de la guerre». — Ack, hvem kan alltid vara ömhjertad? — Om icke lord Elgin hade tagit friserna från Parthenon i Athen, så hade säkert turkarne bränt kalk af dem, liksom förträffliga papiljotter kunde göras af »Le chevalier de la mort». Det är på sådant sätt man samlar, som det heter: men jag har inga anlag för den konsten; för att lyckas deri måste man hafva ett samvete af gummi elasticum.

Här om dagen såg jag en förfärlig ceremoni. Det var en ung flicka, som tog dok och slöja i ett nunnekloster. Kyrkan var icke stor, men full med folk. Framme vid altaret sutto feta prester och fint herrskap, midt ibland hvilka offret syntes, mycket präktigt klädt i hvit atlas med perlor och briljanter som en brud. Efter den vanliga gudstjensten, många knäfall och afskedstaganden liksom försvann den unga damen genom en dörr bakom altaret,

och om en liten stund drogs altartaflan upp ungefär som en ridå, så att man genom ett jerngaller kunde se in i klostret och varseblifva novisen redan klädd som nunna och omgifven af andra sådana, hvilka hjälptes åt att med en stor sax klippa af henne de långa hårflätorna. Der var mycket ömkelig psalmsång och orgelspelning, så att det hela föreföll som en begrafning, att icke säga afrättning. Att flickan sjelf tycktes vara villig, som det heter, gjorde scenen icke mindre hemsk och ohygglig. Hon kom der-
 efter ut i kyrkan, släpande på skuldrorna ett stort och och tungt träkors omkring bland folkhopen, hvarpå hon gick tillbaka in i klostret, hvars dörr stängdes med mycket rassel af lås och nycklar — för henne för alltid.

Don Marcos Pereda hade först bjudit på en liten bål i Casino på qvällen, hvarefter några af oss gingo med honom att supera hos Gomez och blefvo der till kl. 3 på natten. När jag kom hem, måste jag därför bulta en lång stund på porten, innan Regla, i underkjolen, halfvaken och med sömnen i ögonen, kom och öppnade och med det samma mumlade om, att det hade varit bud från Triana, att man derifrån ärnade tidigt på morgonen företaga det omtalade jagtpartiet. Det var därför angeläget att skynda sig att sofva för att kunna vakna i tid och hinna till Triana, innan alla hade gått derifrån.

Det lyckades; när jag kom dit, stodo flickorna just färdiga att gå. Solen sjelf var knappt uppe, men genom de trassliga bakgatorna gick det likväl ut till de gröna fälten, der daggen ännu låg i gräset. Det var icke särdeles långt fram till backen, der vi hade stämt möte med det andra partiet, och der vi också ganska riktigt funno Pacco och Andres med ett par af drängarne och några andra gallegos, med hästar, åsnor, matkorgar och fogelburar. Vi gingo nu alla tillsammans upp till ett öppet fält i småskogen emellan oranger och oliver och slogo oss ner för den så kallade jagten. De långa näten spändes ut —

lockfoglarna qvittrade, och snart fångades i hvarje ögonblick någon liten steglits, guling eller annan stackars kramsfogel. Det var naturligtvis för att äta dem, som de på sådant sätt fångades, och innan kort hade vi nog deraf till vår frukost. Det hungriga herrskapet satt i gräset och plockade fjädrarne af foglarna, som stektes och med god aptit förtärdes. Manuela Cabrera anlände med tre andra fruntimmer från staden, och vi satte der-
 efter alla ut genom skogens snår ner till ett torp, »huesta» eller bondträdgård, der vi fingo låna en guitarr, som medtogs till fältet, hvarest vi hade vårt jagtparti och zigenarläger, och der det nu blef sång och gyckel och lustbarheter, till dess vi på afstånd fingo se Evelina sjelf komma från staden med en piga. Alla sprungo henne till mötes, och hon var så vacker, hjertlig och glad, att det var svårt att icke uppenbart sucka. Efter prat och skratt, spring och historier fingo vi nu snart åter igen någonting att äta, med vin och frukt, i skuggan under några höga träd bredvid en källa i berget. Det var redan som en färdig tafla, men skulle den flyttas på duk, hade det varit så godt att liksom på gamla viset också måla några amouretter med pil och båge voltigerande i myrtenhäckarne eller flygande af och an, ty att det fans sådana spöken i buskarne var omisskänligt. Evelina ville rida omkring fältet på en af hästarne och måste därför hjälpas att komma upp på sned i sadeln, och i galopp gick det bort i en blink, i traf och i hopp, tills hon kom tillbaka och skulle lyftas ner igen. Men på hemvägen satt Manuela bakom Andres på hästen på det granna schabraket, och vi fotfolk gingo tätt, den ena efter den andra, på de smala gångstigarna i det höga gräset. På sådana fälttag är det bäst att prata så mycket som möjligt, ty blir man tyst och tankfull, kan man på ögonblicket bli skjuten — säges det.

Samma dag sent på qvällen följde jag fruntimmerna till San Pablo, der det var stor ståt; kyrkan full med folk, i synnerhet damer i svarta mantillor, sittande på

golfvet på moriskt vis. Det rikt förgyllda altaret var öfverlastadt med ljus och blommor, helgonbilder och relikier; prester och korgossar svängde sig i rökelsen, och i larmet af en stor orkester, med kantater och basfioler, pip och klarinetter. Men jag blef der icke länge, jag nickade åt flickorna, som klämde sig in att få sitta i skuggan af en pelare, och gick ut under de blommande acacierna i mänskenet.

Vår kaptan från Ceuta och hans unga fru med mar-kattan hade emellertid rest sin väg, och i deras ställe anlände till vår casa de huespedes en italiensk sängarfamilj. Gubben de Bezzi, en silfverhårig, robust milanesare, räknade kanhända öfver sjuttio år, och hans gumma, signora Anna från Bologna, var väl icke just mycket yngre. Den yngste af sönerna hade börjat sin bana såsom dekorationsmålare, men sedan han trott sig hafva upptäckt en guldgrufva i halsen, helt och hållet vänt sig till sång, medan den äldste brodern redan hade engagement som tenorsångare på den italienska operan San Fernando i Sevilla. Denne Luigi hade varit gift med en mycket lofvande primadonna, som just nu för icke länge sedan hade dött i Oporto, tjugutva år gammal och vacker som en dag. De Bezzi sjelf var ännu en groflemmad och stark personlighet, med mage, isterhaka och ögonbryn som af hvit bomull. I sin ungdom hade han varit kaptan i Venetianska republikens tjänst, men der-efter blifvit operasångare och sjungit på många teatrar. Han hade då varit en primo amoroso, som förmodligen öfvade sig i att spela don Giovanni äfven utom scenen, och som nog kunde gifva signora Anna tillfälle att då och då studera grefvinnan Almagras parti. Nu hade han kunnat sitta modell för en målare, som behöfde en doge i Venedig. Qvicka, plirande ögon, ett sött småleende, tillspetsade läppar, alltid färdiga att säga någon-

ting galant eller en équivoque, allt jemt med denna uppmärksamhet på sig sjelf och på andra, som icke var någonting ovanligt på den tid, då man öfvade sig med att på elegant sätt slå puder i sitt eget hår och i sin nästas ögon. Han mindes tusende historier, som han kunde berätta med så ledigt behag, att det var ett nöje att höra. Med signora Anna hade han varit förmäld allt sedan unga dagar, och det är troligt, att båda haft åtskilliga tillfällen att lära sig öfverse med hvarandras benägenheter och böjelser. Signora Anna var nu en liten spenslig gumma med krokig näsa och ännu stora vackra ögon, och i sin snäfva kortlifvade klädning påminte hon mycket om de porträtter man ser från kejsarinnan Joséphines tid. Äfven hon hade sjungit på teatern, likväl endast i kören, eller i nödfall som secunda dama. Nu stickade hon strumpor, drillade ibland för sig sjelf stumpar ur gamla arior och pratade för mig om forna dagars lust och nöd. Kroken, på hvilken hennes oförgätligaste minne tycktes hänga, var hägkomsten af ett tillfälle, då hon på ett galaspektakel hade sjungit inför sjelfve Napoleon någonstädes i Italien — ehuru hon icke hade annat än ett mycket oredigt begrepp om hela tilldragelsen, emedan hon varit så skräm, att det tycktes henne, som om hela teatern simmade omkring med Napoleon och hela hans svit, och hon kände sig så illamående, att hon nästan tyckte sig stå vid relingen på en felucca midt i hafvet, när hon såg ner i orkestern. — Det var mången gång rätt löjligen uppträden bland detta sällskap: Pepa, Africa, Campana, den majestätliga doña Carolina, och gamla Amparo icke att förglömma. Kokerskan kunde sällan lemna sin svarta spis, men vår andra piga, Regla, brun som en kreol, uppträdde ofta nog på scenen. I anseende till den varma årstiden satt doña Carolina vanligtvis i en vidlyftig domino, hvars tunna veck på det villigaste slöto sig efter de särdeles utvecklade formerna, sakta fläktande sig med en anseelig solfjäder, på hvilken en pudrad herde med säckpipa

försökte trösta en urblekt herdinna, hvars förföriska afdelningar numera knappt hängde ihop. Gamle don Antonio de Bezzi hade liktornar, så att han helst gick i broderade ullgarnstofflor, och vän af frihet kunde han icke gerna tåla hängslen, utan vandrade oftast i skjortärmarne, med västen uppknäppt och utan halsduk, så att alltid tillfälle bjöds att studera en väldig isterhaka med ramifikationer, som sträckte sig ända bakom de stora röda öronen, fulla af ymnig hårväxt, liknande hvit islandsmossa.

Under sitt vistande i Sevilla hade vår kapten från Ceuta tagit till tjenare och stöfvelborstare, ordonnans som det kallas, en soldat Curro, som äfven sedan kaptenen hade rest, gjorde påhelsningar i köket och hjälpte till att tvätta tallrikarne eller bära in vatten, med ett ord visade så många små attentioner, att det låg i öppen dag, att köksan hade röfvat hans hjerta. Han kunde spela mandolin med en penna och satt på det sättet ibland på kökströskeln, betagen som en trubadur, under det hans flamma stekte fisk i fräsande olja eller tvättade saladen till vår caspaccio.

Piengan los enamorados,
Piengan y no piengan bien,
Piengan que nadie los miran
Y todo el mundo los ven. *)

Sällan annat än sent om qvällarne träffade jag detta vårt husfolk, men jag kunde då också sitta i vår svala patio ända till klockan slog ett eller tu på natten och höra på don Antonios berättelser om sitt äfventyrliga lif. Vår toldo eller tältduk var då dragen åt sidan, så att vi kunde se den höga, klara, blå natthimmeln öfver oss, full af stora guldstjornor. Luften var så stilla, att den gula lågan i messingslampan på bordet brann så stadigt, som hon varit målad af Laurdus, och allt var så lugnt, att, om vi lyssnade, kunde vi ibland höra guitarrer och kastag-

*) De förälskade tro icke, att någon ser dem, medan hela världen betraktar dem.

netter från någon bal eller annan glad sammankomst i grannkvarteret, »hexugnen» vid Calle Placentines. Men när vi hade slutat vår aftonvard med läskande friska fikon, så kallade »brevas», och den andalusiska »caspaccio», det är brödbitar uppblötta i vatten med litet ättika bland lök och röd tomata, och när tornuret till slut påminte, att det var sent, gäspade vi »felicissima notte» till hvarann och retirerade på sömniga ben hvar och en till sin cell. Icke alltid kunde jag dock göra mig lös från don Antonios berättelser, och äfven sedan jag släckt min lampa, spökade många af hans figurer för mig. Jag kunde tycka mig vara midt i Venedig med alla dess tysta kanaler och krokiga broar, smög mig ur skuggan af San Marco ut i det drömlika mänskenet, såg tydligt gondolierernas mångfärgade papperslyktor och var liksom med ens midt i de lifliga grupperna på Piazzetta — när jag somnade och drömde om Mariefred och Kungshatt.

John Phillip var kommen till Sevilla, tog ett par rum att måla i och var dagligen med oss. Det var en ganska munter och glad tid. I sällskap med West, Duncan Shaw, John Tyrie och andra lika lefnadslustiga vänner stälde ibland till zigenarbaler och ovanliga gästbud, som voro rätt lifliga och pittoreska. Vi skaffade oss derigenom snart många anmärkningsvärda bekantskaper, det blef aldrig brist på modeller med egna konturer och kulörer, och vi hade derefter ofta påhelsningar af svartögda gitanos och både hederligt och icke hederligt folk. Conchetta var allas stora favorit och mycket nyttig att ställa i ordning och hjälpa till vid sådana lustbarheter, der det var godt att hafva någon, som var villig att åtaga sig mycket besvär och dertill gladlynt och pålitlig. På den tiden voro byggnaderna för gasverket till en del uppförda, men arbetet hvilade, förmodligen till följd af brist på klingande mynt. Vår vän Howard var öfveringenjör, tillika med Manby, och som man lätt kan tänka, mötte inga svårigheter att taga hela verket i besittning för att såväl inrätta de tomma rummen till atelierer att måla i,

som för att på den stora rymliga gården ställa till »fiestas de gitanos». I en passande trakt af gården satt man i en ring på stolar, bräder, vedtrafvar, korgar och jerncylindrar, och i midten dansades oförtröttadt. Musiken var som vanligt icke annat än ett par guitarrer, några tamburetter och palillos eller kastagnetter. Här dansade zigenerskorna sina hindu-bajaderdanser och »el vito» med den klagande, liksom somnande melodien, den enformiga taktklappningen och den ömsom mumlande, ömsom skrikande sången:

No mi haga Usted cosquillas,
Que mi pongo colorada,
Que mi gusta a mi la gente
Que tienan formalidad — —

Con el vito, vito, vito
Con el vito, vito va . . .

Las mozitas son de oro,
Las casadas son de plata,
Y las viudas son de cobre,
Y las viejas de hoja lata.

Con el vito etc.

Det glänsande svarta håret bundet i en stor knut, som hängde långt ner på den bruna halsen, breda höfter, runda armar, fingrar som kunde knäppa nötter och små fötter, som kunde stampa likt fölungen i spiltan. Fauner och satyrer gå icke alltid på bockben, bacchanter och nymfer hafva numera ibland till och med snörlif. — I ett annat hörn på gården stektes ett par gäss och en färbog. Vinflaskor cirkulerade med skorpor och bakelser, meloner och cigarrer. Alla voro vid briljant lynne, och glädjen var högljudd och stormande. Gråhåriga, tandlösa Tia Maria, en gammal skrynklig zigenargumma, knep en orörd vinbutelj och hade redan funnit ett, som hon trodde, säkert gömställe för den i barmen under ylleschalen, då den krokryggige, qvickögde kopparslagaren, som åsatt hela operationen, ryckte buteljen ifrån henne och försvann dermed bakom hyfvelbänkarne, stegarne och brädstaplarne

omkring snickarverkstaden. Somliga af kören och baletten hade emellertid också krånglat sig upp på det flata taket på en af de tornlika flyglarne, der utsigten beundrades med många pekningar åt öster och vester. Kisande ögon beskuggades af glittrande solfjädrar, och hvita tänder grinade mot solen. Vid nerstigandet derifrån genom den trånga luckan var herrarnes hjälpsamhet naturligtvis på sin plats, liksom de skönas rädsla på det mest intagande sätt icke uteblef, lika litet som pipet. När det icke fans en droppe manzanillavin mera kvar och sista sockergrynet hade försvunnit, började också balgästerna att skingras, åtminstone kommo de flesta ur sigte af oss, ehuru måhända ändå icke af hvarann.

Gerhardt målade sina arkitekturtaflor i kyrkorna och var flitig, men vi träffades likväl dagligen, åtminstone en stund på qvällen i Casino, der vi med don Frederico eller andra spanska vänner spelade domino om vårt kaffe, till dess jag gick till Valverdes, hvilket inträffade nästan hvarje afton. Det var en glad och bekymmerslös tid, med vänligheter, hjertligheter och roligt arbete. — Jag skulle hafva velat måla Gerhardt, men dertill blef intet tillfälle just då, hvarken för honom eller för mig. Han var lik Frans I af Frankrike, lika små ögon och en näsa så lång, att i konstnärernas porträttalbum i München, såsom han sjelf berättade, någon hade tecknat hans profil med näsan så utvecklad, att man måste vända om bladet för att få se fortsättningen deraf och slutet; andra hade låtit honom förstå, att han på afstånd liknade en paraplykrycka. Likväl var det ingen, som icke fann i honom en högst älskvärd kamrat och un homme de beaucoup d'esprit.

Om man går förbi det gamla klostret i Triana, som kallas el Retiro, kommer man snart ut på de gröna fälten åt det hållet, der den breda floden Guadalquivir

stilla flyter förbi San Juan de Asnalfarache. Jag vet icke hvad som växer der allt, men smala gängstigar slingra sig emellan kaktus och aloë, tistel och törne, och om vintern eller våren grönska ängsmarkerna der liksom emaljerade med tusenskönor, violer och väpling. Så länge jag bodde i Triana, gick jag ibland om eftermiddagen ut i dessa marker med flickorna, och vi gjorde ibland så långa promenader, att vi icke hunno hem förr än långt efter Ave Maria. En qväll gjorde vi en sådan vandring alla samtliga: Francis Gauthey, Samuel, las niñas (ögonstenarne) som flickorna kallades, m. fl. Vi skulle gå ut till La huerta del molino, hvarest det fins ett slags helsökälla med jernhaltigt vatten, som säges vara mycket välgörande och kunna bota många åkommor. Gamla Ana drack ur skopan med god smak och tyckte att det var mycket stärkande, men flickorna grinade som furier och kommo i så våldsam hosta, intrasslad med skräck, i synnerhet sedan det hade blifvit afgjort, att vattnet utan allt tvifvel kom från en gammal brunn, som i forna tider morerna förgiftat, något som gjorde Ana riktigt förbittrad och förmådde henne att komma fram med en hel mängd berättelser, som hon hade hört omtalas såsom fullt trovärdiga, om både halta och lama, som blifvit botade af vattnet. Det var mjukt i gräset och i träden hängde fullt af oranger, och vi voro glada att få bita i de sötaste och kasta boll med de gröna, hvarvid vår hjertans beskedliga Ana gjorde den anmärkningen, att kroppsrörelse också var en god sak, likväl allt med måtta, som hon sade. Långbente Samuel sprang med flickorna i det höga gräset, somliga snafvade och föllo, men voro uppe igen, innan de hunnit stupa kullerbytta — eljest var det inga öfverdådiga kroppsrörelser. Solen, som alltid går, hade emellertid sjunkit lågt, de höga cypresserna stodo dunkla och stilla i en doftande imma, som tycktes vara af genomskinligt parfymeradt guld, medan de styfva taggiga aloëhäckarne sågo ut som af stöpt bly. Den hvita hästen, som hela dagen hade haltat omkring med förbundna ögon

i »norian», d. ä. vattningshjulet, leddes in i stallet, och vi, med den godsinta Ana och de rödblommiga flickorna, sökte åter den slingriga gängstigen genom ängar och gården hem till Triana. Öfverallt ligger naturens omätliga, obeskrifliga älsklighet och prakt utbredd, och ändå måste man, såsom jag tror, hafva målareögon för att se det; åtminstone se icke de flesta människor mer än ungefär så mycket som den blinda hästen i »norian» kan observera under sin enformiga kretsgång. Det var redan klart mänsken, när vi hunno hem, och sedan tillbragte vi aftonen på milles Gauthey's balkong, der vi hade té, under det man jemkade sig tillsamman på bästa vis, så att alla kunde få rum att sitta utan något gräl. Det pratades naturligtvis obehindradt och oförsigtigt, ehuru ändå det mesta var af den sorten, som brukas »pour déguiser la pensée». Emellertid hörde jag också med ena örat Ana berätta om en gosse, som några dagar förut hade drunknat i floden, utan att hans anhöriga kunde återfinna honom på bottnen, hvarför man måste rådföra sig med Tia Pepa, en gammal zigenerska i Triana, som alla visste mycket väl kunna trolla, och som sjelf skröt med att vara på ej så särdeles långt håll slägt med hin håle. Undersökningen gick derefter under hennes direction och anordnades på det sättet, att ett glas fylldt med flodvatten hemtades, öfver hvilket hon sedan ville göra sina signierier. Käringen påstod, att en mycket snäll och beskedlig nio års gammal flicka skulle kunna se i glaset öfver hela flodbotten och sålunda äfven upptäcka hvarest liket der kunde finnas. En oskuld, passande för detta ändamål, var det icke mycket svårt att finna i Triana, hvilken också ganska riktigt efter något stirrande i vattenglasets med förskräckelse ropade, att hon tydligt såg, hvarest gossens lik låg; — efter hennes beskrifningar skickades en båt ut, det draggades, och gossen återfans på det uppgifna stället. Många ville knappt tro, att allt detta var annat än bara zigenarprat, — romalis; men Ana korsade sig två gånger.

Till slut kunde det icke hjälpas — Evelinas porträtt blef färdigt. Jag var verkligen mycket sysselsatt med arbeten, som blifvit mig gifna af engelsmän och andra, men som Evelina var så road af sin målning, var jag ofta med henne. Det var ett porträtt af gamle Marquez, hennes morfar, som jag hade målat, och som hon nu kopierade rätt snällt. Hon målade äfven andra små stycken, så kallade Murillos, som vi hade fått till läns. Jag har aldrig sett en flicka så allas favorit som Evelina, vi voro alla kära i henne, i hennes unga, jungfruliga glädthet, hennes modesti, öppenhet, gråce och qvickhet. Och dertill så vacker! Det bevisar blott, att karlarne icke äro så dumma, som man håller dem för att vara — jag menar, att de understundom äro klarsynta nog att kunna åtskilja guld ifrån hvad som är bara messing. Hennes föräldrar hade öfverhopat mig med den hjertligaste vänlighet och förtroligaste gästfrihet, jag hade dagligen och oupphörligen prof af deras välvilja, och vår intimitet blomstrade också som en hvit lilja.

Det blef taladt om, att vi skulle göra en färd upp till Herrera i bergsbygden, der Valverdes hade något slags egendom med olivskogar och dylikt, men det kom förhinder i vägen, och det blef ingenting af med den resan. Dessutom pratades det om, att det icke heller var så alldeles säkert att färdas i de trakterna. Dili-gensen hade ett par gånger blifvit anhållen och röfvad i trakten af Ecija, och det gick historier om egendoms-herrar, som blifvit bortförda för att endast frigifvas mot rançon. Det var kanhända icke sällan öfverdrift i berättelserna, men det vore ej heller rätt att föreställa sig, att icke äfven Spanien har tilltagsna spekulanter lika väl som andra länder. En af dessa, känd under öknamnet el Chato (den uppnäste), hade en tid tillsamman med en hop andra brottslingar föröfvat en mängd verkligt talangfulla missdåd, under det han oupphörligt förstätt att undgå polisens efterspaningar. Slutligen kom man honom dock på spåren, och en af mina bekanta, kapten

Pastrana vid lanciererna, fick ordres att med en trupp soldater sätta efter honom. Kaptenen berättade för mig, att när han med sina soldater kommit upp till en by i Ronda-bergen, der el Chato sades ligga gömd, företogos efterspaningar på sådant sätt, att sedan ett par lyssnare hade gömt sig under fönstret, der el Chatos Dulcinea bodde, skickades en liten pojke fram att knacka på rutan. Den sköna lät icke vänta på sig. »Den, som du kan gissa, har skickat mig hit», sade pojken, så som man hade inlärt honom, »och frågar, om det är någonting nytt.» »Jo», svarade den qvinliga rösten inifrån, »skynda dig tillbaka och säg, att en trupp soldater är kommen, och att man nu måste vara mycket försigtig.» Knappt voro dessa ord sagda, förrän Pastrana lät omringa huset och trädde in. Två qvinnor och en gubbe, fadern, fängslades, och skarpa hotelser bragte dem snart att yppa el Chatos gömställe eller, rättare sagt, så mycket som de sjelfva visste derom, ty hvarest han egentligen uppehöll sig visste endast en herde, som vaktade getter ute på den vildaste trakten af heden. Genom åtskilliga knep lyckades några soldater fånga denne samme herde, som tvingades att föra hela sällskapet fram till gropen, i hvilken el Chato var gömd. Herden vågade sjelf icke gå ända fram, men pekade endast förstulet på rätta punkten. När soldaterna nu närmade sig, lossades tvenne gevärsskott ur gropen genom det höga gräset, och en af karlarne sårades, under det de andra rusade fram och med bajonettstötter affärdade röfvaren. Liket forslades sedan, kastadt öfver ryggen på en åsna, ner till byn, och kapten Pastrana trodde, att den smalbente herden nog efteråt fick bittert umgälla den rol, som han spelat i denna tragedi, ty det var intet tvifvel om, att ej röfvaren var mycket mera afhållen der i den vilda trakten än de lejda soldaterna.

Jag har nu hyrt ett helt hus med trädgård på strandbrädden af Guadalquivir, ett ganska snyggt litet stenhus med fem rum och kök en trappa upp och lika många på nedra botten, terrass på taket, buskar och höga träd i trädgården, till och med en palm. Från mina balkonger har jag en mycket glad och vidsträckt utsigt öfver floden med dess skutor och båtar, och midt emot ser jag katedralen, la Giralda, la Caridad och Torre del oro, allt liksom inbäddadt i gröna träd. Jag har skaffat mig mattor (esteras) på golfven och köpt möbler och sängkläder, så att jag är fullkomligt bosatt. Man har rekommenderat hos mig ett ungt nygift folk, som jag låter få bo hyresfritt på nedra botten, mot det att den beskedliga Dolores bäddar och städar åt mig samt äfven lagar i ordning min frukost. Middag spisar jag vanligtvis vid table d'hôte i något af stadens hoteller. — Min beskedlige och försigtige gamle vän don Frederico har nog kastat fram sina farhågor, att det i denna stadsdel möjligtvis kunde vara litet osäkert att gå allena om qvällarne, men jag har ännu icke märkt någonting, lyssnar icke till sådant prat och tror icke på spöken, förr än jag ser dem. Redan har jag gått der midt i natten, i ny och nedan, utan den minsta olägenhet. Utom en gång, det måste medgifvas. Klockan omkring ett på natten kom jag en gång från staden och hade hunnit midt på bron, då ett starkt buller hördes komma närmare och närmare från strandsidan, utan att jag synnerligen bekymrade mig derom, till dess jag såg en karl, som gick framför mig, hastigt springa åt sidan under det han ropade: »spring, för tusan, här kommer el encierro» — och dervid kastade sig öfver brons balustrad. Jag skyndade att följa hans exempel och jag såg i ögonblicket en hel hjord af ursinniga tjurar rusa fram, drifna af ridande picadorer med långa lansar, allt i flygande fläng, liksom vilda jagten i mörkret. Om icke den okände svarte spanjoren hade gjort mig uppmärksam på faran, hade jag kanhända icke haft den fintligheten att hoppa öfver brostaketet och möjligtvis blifvit utan

omsvep förtrampad under de vilda bestarnes klöfvar. Som det nu var, stod jag nästan utom all annan fara än att falla ner i strömmen, ty fotfästet var mycket knappt. Tjurarne skulle föras till tjurfäktning dagen derpå, så att jag kan vara säker på att åtminstone icke möta de samma igen.

Innan jag med vänners hjälp och medverkan hann komma i ordning i min nya bostad i Triana, hade jag haft mycket bråk och bestyr, mycket spring omkring i staden och betydlig tidsförlust för att besigtiga en mängd gamla, öfvergifna, spöklika byggnader, som skulle kunna stå mig till buds. Bland dem var det i synnerhet en, som icke tycktes olämplig, men som för att bli begagnelig hade fordrat större reparation än jag hade råd att inlåta mig uti.

Det är en trakt i Sevilla, som kallas »la Feria», belägen bakom Alameda de Hercules och omkring den gamla kyrkan Omnium Sanctorum. Den kallas »feria», därför att der hvarje torsdagsmorgon hålles ett slags skräpmarknad med tusen sorters klädståndskram utbredd på gatorna eller uppställt mot väggarne. Skåp och förgyllda pelarbord, speglar och guitarrer, aflagda klädespersedlar, mantillor, solfjädrar, läderdamasker, gamla, svarta oljefärgstafior, pergamentsböcker, radband och helgonbilder, — men hvem skulle kunna räkna upp alla de mångfaldiga olikheterna i denna samling, som är snarlik ett slags spöklik karneval af gamla mobilier och fantastiska lösören. Det var på denna plats, som den unge Murillo ibland andra satt och målade ute på gatan små helgontafior för landtfolket; det var der den bruna zigenarfickan i röda skor på tå dansade »la gitanilla» och »el vito» emellan ägg och vinglas, och det var kanhända der som Gil Blas köpte sina silkesstrumpor och strutsfjädrarne på hatten. I detta granskap står ännu ett gammalt, grått, palatslikt hus, byggt kanhända på kung Pedros tid, ty det bär ännu många spår af morisk smak, och i hörnet, som vetter åt kyrkan, ses ännu ett vackert, ehuru för-

fallet fönster med mångfärgade moriska »azulejos» och smala marmorkolonner, omkring hvilka ogräset nu hänger i rika festoner. I solskenet på balkongen leka fullkomligt ostörda små, guldskitande, qvickstjertade ödlor under de murkna och dammiga glasörrarne, som icke ha varit öppnade på flera mansåldrar. Det går i Sevilla en sägen, att detta palats en gång i tiden tillhört don Juan, och om äfven intet derstädes numera talar om de glada och galanta äfventyr, som så frikostigt skyllas på den namnkunnige förföraren, är det i stället i de tomma, hemskt ödsliga salarne en dysterhet, passande för banketter och supeer åt marmorguvernörer från kyrkogården. Det var fråga om att jag skulle inreda en atelier åt mig i dessa våningar, men der förekom en olägenhet som bestod deri, att i den flygel, som tros hafva varit Leporellos hem, det spelades på en liten skräpteater, som kallas Teatro de Hercules, och detta hade förmodligen blifvit ett obehagligt granskap.

Ibland voro vi på spektaklet. Båda teatrarne voro i samma trakt. På Teatro de San Fernando, som var den största, gafs italiensk opera och spanska zarzuelas, någonting likt opéra comique och vaudeville, under det att på den mindre, som kallades Teatro Principal, spelades dramer och farsor. Det var lågt pris och teatrarne därför merendels fulla. Man kunde der om qvällarne få se Sevillas fina verld: el gobernador i sin stora loge, el alcalde, el corregidor, el gefepolitico — korpulenta, flintskalliga, med hvita handskar och svart skäggbotten och på läpparne ett sursött småleende, fullt af välbehag och protektion. Kommendanten och kaptenen med brokiga ordensband och stjernor, ci-devant jeunes hommes med numera grånade mustascher och, som infattning åt dessa mera framstående karbunklar, stadens hårborstade, lorgnetterande ungherrar. Teatern är, som sig bör, an-

sedd att vara en inomhus-förlustelse, och damerna buro därför icke der mantilla, som egentligen hörer till dräkten för gatan; i öfrigt voro de klädda med smak och modesti. Man kunde här icke misstaga logerna för badkar, baignoirs, som det heter. En liten nyligen komponerad spansk sångpjes, kallad El tio Canijitas, fylde huset hvarje afton, sedan man helä dagen hört dess melodier hvisslas på gatan, klinkas på gitarren och gnolas på balkongerna. Stycket är rätt pikant och framställer på ett orginelt sätt zigenarlifvet i Sevilla, eller rättare sagdt Triana, der jag bor midt ibland detta följe. På Teatro Principal gäfvos deremot, så att säga, riktigt tyranniska pjäser, med slipade banditer, känslolösa fångvaktare och dygdiga prinsessor, som hade att gå igenom många pröfningar och hemska situationer, innan saken kunde arrangeras, hvilket helst skedde med gift eller dolk. Der fans det också många lättfotade boleras, som dansade med knastrande kastagnetter mellan akterna, medan tyrannen rastade litet och flåsade ut eller snarare samlade galla, ty alltid tilltog hans ilska och elakhet crescendo mot slutet. Och ehuru det drog ut till sent på natten, fick dygden alltid till sist sin belöning.

På Plaza del Duque träffade jag Roldan, och vi följdes åt fram till Sevillas publika målningssalleri, som nu är inhyst i hvad som förr var ett kloster, kalladt El merced. Man kommer der först in i en stor patio, omgifven af kolonnader och planterad med myrtenhäckar, granaträd och höga, ståtliga palmer. I de med azulejos stenlagda arkaderna hänga en mängd mörka och medelmåttiga spanska kyrkotafior och här och der, hvarest den nyare kalkrappningen fallit bort, synas spår efter gammal freskomålning; solen skiner in på det röda tegelstensgolvet, der dufvor och sparfvar ostördt hoppa omkring, så länge icke portvaktaren kommer med sin nyckelknippa och några nyfikna främlingar. Tafiorna i galleriet voro just under omflyttning, och man hade därför fördelen af att få betrakta dem på ganska nära håll, både

bak och fram och upp och ner, liksom nagelfara hvarje penselstreck af Murillo och de andra.

Murillo var en natur som tyckes hafva kommit till världen endast för att måla. Han hade haft en högst respektabel mästare i Juan de Castillo, han hade någon tid i Madrid umgåtts med Velasquez och hade sett målningar af Tizian, Rubens, Van Dyck m. fl. Hans samtida kamrater i Sevilla, Valdes, Zurbaran, Roëlas o. a., voro alla förträffliga konstnärer, men icke desto mindre bibehöll sig hans skaplynne egendomligt, och han var hvad folket kallar sjäflärd. Med innerlig känsla och på grunden af liflig och barnslig tro och fast öfvertygelse byggde han med kärlek och glad flit liksom tempel och altaren åt sin egen såväl som andras devotion och målade, om man så kan säga, hymner, som andas så mycken hjertlig hängifvenhet och tala om så trofast heder, att den, som kan betrakta dessa mästerverk utan beundran och utan att deraf väckas till ädel eftertanke, har dåliga anlag och ett sjukt sinne och gör bäst att söka läkare därför, hvar han kan finna en sådan. Det är redan en stor merit i ett konstverk, om spår af flärd icke är det första, som faller i ögonen. Voro de gamle mera flärd-fria än vi? Eller är det med flärdens som med gikten, att den tidtals flyttar sig i olika riktningar, men likväl alltid finnes kvar i en gammal kropp? — Lyckligt så länge den icke stiger upp i de ädlare delarne. Murillo var kolorist och hade ett särdeles känsligt öga för färgens alla brytningar, skiftningar och kontraster, och hans takt hoppade aldrig öfver harmoniens gräns. Detta är en medfödd gåfva, som det är omöjligt att förvärfva äfven med ansträngdt arbete. Lycklig den målare, som fått den samman! Han är gratiernas gunstling, smekt af harmonierna, en härold i solens triumftåg, som varar hela dagen i det härliga färgspelet från morgon till afton.

I den gamla klosterkyrkan finnes, utom en hel mängd dyrbara taflo af spanska skolan, äfven spanskt skulpturarbete och deribland i synnerhet tvenne målade statyer

af stort värde. Den ena, som är af terracotta och föreställer S:t Hieronymus på ett knä, är ett arbete af Torregiana, florentinaren, den andra af trä är S:t Franciscus af Montañez. De äro båda i kroppsstorlek och målade i naturliga färger, så som spanjorerna ville hafva det. Det är intressant att se detta experiment försökt med så förträffliga konstverk som dessa, men jag tycker färg på sådant sätt använd vara störande, åtminstone så länge man icke kan få se statyn i en omgifning, som öfverensstämmer med en så naturalistisk uppfattning. *)

Vi voro äfven i musei-direktörens, professor Bejaranos, studio. Han höll der på att måla en tafla, stor som en vägg, föreställande marknaden vid Santiponce: berlinerblå luft, rosenröda dagrar, chokoladfärgade skuggor. Icke den minsta fläkt från Murillos tidevarf kändes derinne, men så mycket mera modern cigarrettrök. — Bejarano har redan gifta barn och en stor karneolsring på fingret.

Genom mina engelska bekantskaper i Sevilla fick jag temligen mycket att göra — cosas Sevillanas. Le duc de Montpensier bestälde också några små målningar genom monsieur de la Tour, hans sekreterare. Äfven apotekaren Reyna från Algesiras vände sig till mig för att få sin vackra dotter »aftagen», och jag målade henne i lebensgrösse på några dagar. Señorita Encarnacion, så var hennes namn, var en vacker sjutton års flicka, med svart spetsmantilla, hvita och runda axlar, skälmska ögon, grop i hakan och, efter hvad jag kunde förstå, också fästman, ehuru det var ett ornament, som hon icke tycktes sätta stort värde på. Vid samma tid målade jag också Carmen Buzon. Carmen var helt ung, kanske sexton år, dansös

*) Det var J. Gibsons färgade marmor-Venus, som i våra dagar framkallade den lifliga polemiken angående den gamla grekiska uppfattningen i sådant afseende.

eller, som man på spanska säger, »bolera». Jag hade ofta haft det nöjet att se henne dansa hos Miguelito, der hon med »el ole» förtjuste hela världen, d. v. s. Miguelitos verld, och dit räknade jag mig också ibland. Hon hade tycke af lilla Venus de Medicis i Florens, förstas klädd i silfverfransar och silfverstrumpor, och när det hände sig att, en familie, hon blef så yr, att hon hoppade upp på bordet och dansade emellan vinglasen, var det som att se en grekisk staty på sin piedestal.

Äfven min vän Fernando Osorio, aktören, målade jag. Hvem vet icke, att teaterfolks fåfänga är omätlig, och det förvånade mig därför icke det allra minsta, att Fernando ville blifva målad med en lagerkrans på hufvudet. Samma krans lemnade han sedan qvar hos mig som present. Den var gjord af grönt siden och förgyllda glasperlor och hade tillhört madame Malibran, som nyttjat den, när hon sjöng Norma. Fernando hade fått den af Albiini, cantatricen, som äfven jag var bekant med, ehuru hon icke gaf mig kransar. Bland annat gjorde jag äfven ett porträtt af Jesusita, Maneros käraste vän, som hade en »lunar» på ena kindbenet, det vill säga ett födelsemärke eller en liten svart prick, hvilket i Spanien anses såsom ett särdeles pikant skönhetstillbehör. Vi voro af den anledningen en qväll bjudna hem till henne, då det sjöngs andalusiska visor med gitarrer och berättades ursinniga historier att skratta åt. Gamle grefve de las Navas var äfven der med ett godt förråd af minnesvärda, ehuru otroliga anekdoter, kulörta illustrationer af cosas de España. Det är genom ett sådant studium, som man kan få ett begrepp om den spanska karakteren och om mycket, som i resten af Europa är utdödt eller endast står att finna i gamla pergamentsmanuskripter från medeltiden.

Så kom La feria de Sevilla eller den stora årliga marknaden ute på Prado de San Sebastian, der det under

tre dagar samlades en myckenhet landtfolk och resande från provinserna. Från soluppgången till sent på natten är då det stora fältet uppfyllt med folk och få, i vimmel och dam, bland tält, vagnar och flaggor. Det är i ett hörn af denna prado som man ännu ser stensättningen efter el Cadalso eller bälet, der inquisitionen brände sina offer. Calle de San Fernando, eller den breda gatan, som leder ut till stadsporten, är öfvertäckt med stora segel för solens skull, och på ömse sidor är det långa rader med bord, der man kan få köpa kokosnötter, mandlar, dadlar, sötsaker och limonad, allt under ett skrik, larm och väsen som fås för intet. Redan bittida på morgonen är det stark värme och solen brännande; fruntimmerna vifta därför med sina solfjädrar, och parasolletterna nicka öfverallt i trängseln. Stor kommers tyckes vara med vatten, ty öfverallt i den brokiga folkmassan ser man belättna och gladlynta »aguadores», som på tokroligt sätt prisa sin vara. »Är det någon här, som har så brådtom, att han glömt att dricka», ropa de, »hvarje droppe är mera värd än en diamant, och likväl säljer jag glaset fullt för ett runstycke». Grå borickor knoga fram i hopen lastade med oranger och söta citroner, hvar och en med sitt klockspel om halsen och sin storpratare, som håller i svansen, outtröttlig i sitt beröm af »la confiteria del cielo» som han kallar sina korgar, hvilka han påstår vara komna direkte från en sockerbagare i himmelriket. Längre ute på fältet hvila hjordar af oxar, hästar, får och svin, emellan hvilka grant utstyrda andalusiska ryttare galoppera. Här och der ses grupper af tält, hvita och blå, med flaggstänger, fanor och musik, nästan som i ett läger. I en annan trakt sitta las gitanas omkring sina tält, utstyrda med bandvippor, silfverstjerner, guldpaper och törnrosor. Under marknadstiden är det brukligt, att herrar och damer spisa frukost à la bohémienne i dessa zigenartält, der det består ett slags semlor eller strufvor (buñuelas), som förtäras med honung och manzanilla-vin. Somliga af zigenerskorna äro vackra,

ehuru mycket mörka; las andaluzas fördunkla dem utan någon ansträngning. Lady Louisa Tenyson hade sitt eget tält under hela marknadstiden och derstädes glada frukostar och fester, till hvilka hon hade den godheten att också bjuda mig. I sällskap med conde de Aguila's familj sågs då en ung dam galoppera omkring fältet i en mycket elegant spansk ridkostym — det var la condessa de Teba, sedan kejsarinna af Frankrike.

Två herrar, kapten Hawkins och m:r Marshall, voro vid denna tid i Sevilla, och sedan vi spisat vår middag och intagit kaffe på vår balkong, gingo vi på qvällen ut och sökte upp den gamle, tokrolige, frodige Baily, som talade om, att det samma natt skulle blifva bal hos Felix Garcia, dansmästaren, och det var därför icke onaturligt, att vi gingo dit. Genom många vinkliga och mörka bakgator lotsade oss Baily fram till ett litet kryp-in, der det redan var stöj och munterhet och flygande fläng. Det dansades inne på gården i en mycket pittoresk patio. Flera af de vackraste bolaras voro der: Maria, Dolores, Carmen, Amparito och andra. Lilla Dolorcita var förtjusande. Det var silfvergaloner och hvita ben, det var knastrande kastagnetter, palillos, fioler och guitarrer. På de smala moriska kolonetterna hängde blanka lampetter, som kastade sitt sken till höger och venster, men icke i alla vinklar och vrår. I en intressant halfskugga satt don Marcos Pereda med de qvicka, gnistrande ögonen under den spanska hatten och pratade sockersöt strunt för Maria. En af tjocke Baily's döttrar var der äfven och gaf icke de andra flickorna efter i att slänga sina unga ben under silkesbasquinan, allt å la regle. Felix Garcia sjelf hade mycket att beställa med — lampor, flickor, dansen, musikanterna, såväl som att hålla hela assemblén i styr och ärbarhet, och dessutom hade han, jemte vår vän Baily, benäget åtagit sig att superintendera några vinkrutor,

som förnämligast voro afsedda till förfriskning åt de dansande och de hesa musikanterna, fast det icke kan nekas att genom vår ställning till superintendenten verkligen några glas också kommo på vår lott, — och hvem som egentligen hade skulden därför, det vissa var, att det förmärktes en allmän jäsning och klagan öfver att krukorna voro tomma, utan att någon, såsom det påstods, hade fått en enda droppe. Det var en ömtålig och delikat fråga, den alla funno så obegriplig, att den diplomatiska Baily knappt vågade slicka sig om munnen annat än nedhukad bakom ryggen på en korpulent fru, som svettades, så att hon tycktes hafva ett diadem af perlor i härfästet. Han gaf oss emellertid i förtroende vink om, att man icke skulle finna sig förnärmad, i fall vi ville låta komma mera vin från närmaste krog, — hvarifrån det också till allmän belåtenhet hemtades.

På en sliten och smalt trätrappa kunde man komma upp i öfre våningen, det vill säga först på verandan eller galleriet, som löpte på tre sidor omkring pation, hvarest man dansade, och man kunde således der hafva en öfersigt af hela sällskapet. Det är ingenting ondt i att försöka få se en sak från flera sidor. När jag kom dit upp, satt der redan förut en torr och skrynklig spanjor, som i tysthet rökte sin cigarrettstump. Han var i skjortärmarne, men insvept i sin vida kappa så grandios som en af Michel Angelos profeter i Sixtinska kapellet. Han gaf mig eld på min cigarrett, vi lyfte på hattarne, och jag satte mig på en kista nära balustraden för att kunna se ner. Vi voro därför snart i prat, hvilket å hans sida likväl i början icke var annat än obegripligt mummel, ty hans cigarrett var så nära utbrunnen, att han icke mera kunde taga den från läpparne, och förr än sista tobakskornet glimmar liksom mellan tänderna, kastar en spanjor icke gerna bort sin papelillo. Men jag bjöd honom en ny, och han blef nu en Papageno utan munlås. Ibland mycket annat fick jag veta, att han bodde i huset sedan flera år, att han trufdes der rätt väl, att det var en prak-

tig lägenhet med så många kommoditeter (jag tyckte att det liknade ett kolossalt mängdubbel fogelbo), att man verkligen icke kunde önska sig någonting bättre. Skulle man envisas med att söka något fel deri eller att anmärka, vore det väl den eviga dansen, som gjorde att han nu tyckte sig hafva ett par kastagnetter i hvardera örat; men ingenting är fullkomligt här i världen. Han tycktes hafva fullkomligt reda på nästan alla de närvarandes såväl allmänna som enskilda historia, med fastrars och tanters tillägg och suppositioner, och han var alls icke obenägen att meddela hvad han visste. Felix Garcia var kusin till m:lle Malibrán i lifstiden och hennes syster Paulina Garcia-Viardot, hade en tid spelat rol af en stor kaxe, fast han nu, såsom hans vän uttryckte sig, gick på stöfvelfskäften eller, som det föreföll mig, snarare i bara strumplåsten. Garcia hade en lång tid uteslutande arbetat, som det kallas, med den heroiska dansen, men nu blifvit tvungen att taga till »el ole» och »la zandunga». »Men på teatertilljorna lär man sig hoppa, som det faller sig; i dag riddare, i morgon tiggare; i dag herdinna, i morgon grefvinna; har man icke kungen, så trumfar man med knekten; så länge man har drägten, så hörer man till slägten; som man är klädd, så blir man hädd, och alla se armen, men ingen tarmen.» — Allt detta var min väns öfvertygelse och erfarenhet. En teaterskräddare, det var hans yrke, är icke så lätt att draga vid näsan, påstod han, och lär sig snart se, att icke allt är guld, som glimmar. Likväl kunde jag icke låta bli att anmärka, hur många vackra flickor vi hade det nöjet att se der, och jag frågade honom för ro skull, om han kände en lång rödblommig flicka, som i mina ögon var den vackraste. — »Hon, som sitter till venster om feta Isabel med de lunsiga armarne?» — »Ja, naturligtvis den vackra», sade jag. — »Amparito», sade han, »lilla Amparito; det är min egen brorsdotter. Fadern dog i fjol höstas, och det är min svägerska, som sitter och talar med Baily, hon som skrattar och slår Baily på armen med solfjädern,

den som han nu räcker vinglasen. Det är icke lätt för en enka att taga sig fram med två barn; pojken fick hon äntligen in i artilleriskolan genom majorskan, som alltid varit mycket beskedlig mot henne, det är ingen fråga om det — och Amparito lär sig nu att sjunga och dansa för att komma in på operan. Jag för min del är icke menniska att vara dem till hjälp eller gagn, så att går det väl, så är det väl.» — Innan jag gick ner, tittade jag in i ett af rummen deruppe. På ett rankigt bord brann en messingslampa med sömnig veke, på väggen hängde några teaterkostymer och, som det tycktes, tjuvfäktaredrägter, och på sin bädd på golfvet sof ett litet barn roligt med tummen i munnen. Balen tycktes blifva mer och mer liflig och animerad, men efter en stund lemnade vi sällskapet för att få något annat till lifs, det vill säga en bit skinka med ost och några glas vin på ett ställe i trakten. Baily, Garcia och två af deras vänner, toreros, voro äfven med. När vi kommo tillbaka till balen, stod glädjen riktigt högt i tak, men vi stannade ändå icke längre än till kl. 3.

När det blef Mariquitas namnsdag, underlät jag icke att visa mig vara en artig kavaljer och följa modet i Sevilla åtminstone så till vida, att jag lät bära hem till henne en sockerkrokan, »ramillete» (betyder egentligen blomsterbukett). Denna var så stor, att tvenne »gallegos» måste bära templet försigtigt på en bår och med största aktsamhet framforsla den lysande bräckligheten med alla dess sköna terrassväningar, kolonnader af karamellpelare, och rosenröda, svarthåriga englar emellan blomsterkorgar i hörnen, och konfektblommor, målade med de giftigaste färger, Mariquitas namnchiffer icke att förglömma, som var infattadt i slingrande strålar af smält socker och i gröna kransar af kristalliserad koppererg och arsenik — allt mycket smakfullt, som det sades.

En sådan »ramillete» kan roa de spanska damerna midt på dagen nästan lika mycket som en serenad om natten. När en slik krockan bäres gatan framåt, kan man nemligen vara säker, att den med största uppmärksamhet följes af traktens ungherrskap, nyfikna pigor och sysslösa sqvallerkärningar, och det är sålunda som ett verkligt triumftåg för den sköna, åt hvilken tributen i underdånighet är offrad. En serenad midt i stilla natten har likväl tvifvelsutän större värde derigenom, att hela granskandet väckes, och den tillbedda således, utom den musikaliska njutningen, kan få den ljufva hugsvalelsen att med säkerhet veta sig vara innerligt afundad på balkongerna rundt omkring af mycket tunnklädda och nedstämda åhörarinor, förargade öfver att hafva blifvit störda af ett sådant *opassande* väsen. — Jag gjorde senare på aftonen min uppvaktning hos familjen i Triana för att framföra mina gratulationer och hade då det nöjet att finna mina vackra vederbörande ännu inbegripna i flitigt studium af det nedbrutna templets arkitektoniska detaljer. Efter taktäckningen af brända mandlar funnos blott obetydliga spår, kapitåler och kornischer smälte bort i söta munnar, afbrutna solstrålar lågo ihopklibbade med primitiva tårtformationer liksom i ett kaos, under det att öfvergifna bakelsebitar summo på kinesiska téfat i utspildt malagavin i sällskap med pomeransskal och körsbärskärnor. Ögonblicket tycktes icke vara så alldeles ogynnsamt, när någon, som var kunnig i sådant slag af byggnadskonst, föreslog att man nu borde försöka att af de karamellitiska pelarordningarna konstruera små broar, t. ex. mellan mun och mun. Men liksom många andra nyttiga projekter blef icke heller detta satt i verket, — Mariquita påstod att karamellerna redan voro för korta. Jag kom således för sent.

Sevilla, o Sevilla,
 Corona de la primavera,
 Dulce pais de mi morena,
 Alegria de mi corazon!

Man hör icke sällan klagas öfver att sällskapslifvet i Spanien vanligtvis är tråkigt, i anseende till den stora etikett som iakttages; men jag tror, att man icke har större lidanden i det fallet der än i andra länder. Det kan ibland vara rätt lifliga »tertulias» i förtroliga kretsar. Så mycket måste likväl anmärkas, att i Spanien kanske mer än annorstädes en flicka på samma gång som hon blir fästmö snart sagdt blir oduglig för andra än fästmannen, som vanligtvis drifver henne in i ett hörn bakom så många barrikader af stolar och gamla tanter, att hon knappt kan räknas för mer än ett af porträtterna på väggen.

Här om qvällen gjorde jag med ett par vänner visit hos Valverdes. Annat herrskap var redan der, och vi kommo såsom efterskickade; men hvad skulle man taga sig för, hvad roa sig med? Hvar och en satt och pratade med sin prinsessa, och det bullrades på fortepianot, men dans blef det ändå icke, ty det var ju i fastan. Man grep därför naturligtvis till pantlekar. Det fins en ganska egendomlig sådan här i Spanien: man håller hvarann i hand och står i ring omkring någon gammal och melankolisk herre (i fall han är att finna), som föreställer en skolmästare och långsamt förestafvar följande ord, hvilka af hela församlingen upprepas: »Bendito sea San Ignacio de Loyola, que nos dejo sin misa y sin —?»* Vid detta sista ord, som framställes frågande, pekar skolmästaren med strängt fixerade ögon på någon i rummet, som då på ögonblicket måste svara någonting dumt eller qvickt, — eljest betala pant. Naturligtvis gifver detta anledning till många oväntade och befängda svar, och det skrattades nu så obarmhertigt, att man kunde tro oss alla vara jesuiter.

Men ombyte förnöjer, och någon föreslog att man skulle spela kort, »naipes» som det kallas. De spanska korten äro olika de vanliga. I stället för hjerter har

* »Välsignad vare Sankt Ignatius de Loyola, som lät oss vara utan messa och utan —?»

man dukater (»oro»), i stället för ruter guldpokaler (»copas»), klöfver motsvaras af klubbor (»vastos»), spader af svärd (»espadas»). »Los reyes», kungarne, gråskäggiga i långa kåpor och röda tofflor, stå aldrig på hufvudet som våra; i leken finnas inga damer, utan i stället prinsar till häst, och knektarne med plym i hatten kallas »sotas».

Det spelas en stund, men snart nog krasas korten ihop; Paula kan spå som en gitana, och vi välja hvar och en sin färg. Så blir det allvarsamma miner, kort i långa rader, uträkningar bakfram, tills ett penningebref kommer på en väg, och en hemlighet i ett stenhus, och till slut genom femman och sjuan guld och gröna skogar. Jag väntar nu blott att allt skall slå riktigt in. Paula säger att i korten allt ligger bra för mig i det hela; skulle någonting i verkligheten komma att lägga sig i vägen, bör sådant hoppas öfver, säger hon. Spådomen är mycket bra, blott jag nu icke måste hoppa oupphörligt som en gräshoppa.

Flere af mina bästa vänner och vackraste vänner hafva rest bort härifrån, — vänner som jag saknar. Så är världens gång. Men minnet blir kvar, säges det. Liten tröst!

Må andra gerna flanera på boulevarderna i Paris; det roar mig mera att ibland obekymrad drifva omkring på gatorna i Sevilla och att der genom de granna jerngrindarne titta in emellan kolonnaderna i de öppna och glada förmaksgårdarne, »los patios», der marmorfontänen stänker och granna blomkrukor med yppiga växter spegla sig i det slipade marmorgolfvet, der det fins soffor och mjuka kuddar, speglar och taflo, och der bredvid guitarraren ligger den lilla silfverbeslagna bönboken och det slitna radbandet. Allt detta har för mig en parfym af ungdom och sorglöshet, och jag är glad att kunna säga — en förtrolighet, som tränger till hjertat. I synnerhet

är det en balkong nära San Pablo, som jag aldrig kan låta bli att se upp till hvar gång jag går förbi; ändå en ganska vanlig balkong, alls icke pittoresk och alltid tom, ty alla der i huset äro bortresta. Det var på den balkongen som det förr ibland skymtade fram ett par qvicka, glindrande, blixtrande ögon med ett vänligt smil, alltid färdigt att läsa någonting lekfullt graciöst, någonting mest likt en bukett af nyss plockade friska törnrosor med knoppar och blad, daggperlor, stjelkar och — taggar. Men porten är nu stängd och ingen på balkongen.

Likväl, hvar gång jag ser dit upp, känns det att — såsom en af mina bekanta, en fransk arkitekt, brukade säga — »il y a des balcons et — des balcons».

I Mars 1851.

Det var en gammal bokhandlare, som ofta brukade komma till don Frederico, då och då med en bok under den tunna utslitna kappan, men merendels endast för att få en cigarr och vintertiden värma fötterna på don Fredericos fyrfat under bordet, ty det var en bokhandlare utan boklåda och utan förläggare och således utan inkomster, men också utan förluster. Han såg ändå ibland eftertänksam och nedslagen ut, och jag förestälde mig då, att han kanske ångrade att icke hafva blifvit tjurfäktare, i stället för att kasta sig in i någonting så äfventyrligt och vådligt som att schackra med böcker i Sevilla. Don Frederico, som hade varit bekant med honom många år, trodde dock att han icke ångrade just någonting, om icke sitt misstag att hafva gift sig med en enka, hvilken, efter att hafva plågat honom på många sätt i fyra eller fem års tid, slutade med att följa en resande teatertrupp till Portugal. Dervid tog hon med sig kassan, ett par nyss halfsulade stöflar och en madrass, och lemnade ingenting

annat efter sig som souvenir än ett litet flickebarn, nu uppvuxet och i vård hos bokhandlarens ogifta syster. Det var derföre icke att undra på, om mannen ibland hade sina små griller och om han klädde sig bakom örat, när han kastade bort den slocknade cigarrstumpen. Men naturligtvis vidröras numera aldrig dessa ömtåliga förhållanden, och när jag lyssnade till de båda herrarnes samtal, drogs inbillningen bort i helt andra riktningar. Temat för deras dueller var nemligen merendels en lofsång öfver gamla böcker, kompletta exemplar af rara editioner, med fantastiska suppositioner, hvarest dessa möjligtvis ännu kunde ligga fördolda eller förborgade, och med så mörka anspelningar på huru man skulle kunna komma i besittning af dem, att det understundom föreföll mig, som om jag råkat i sällskap med ett par skattgräfvare. Bland bokhandlar Silvas ideer var det i synnerhet en, som förvånade mig. Han hade nemligen den fasta öfvertygelse, att det var ojemförligt mycket lättare att skrifu och låta trycka böcker än att sedan kunna sälja de samma; och ehuru don Frederico nog hade sina små inkast emot det absolut tillförlitliga i detta påstående, kom frågan likväl aldrig, så vidt jag kan minnas, till något bestämdt afgörande; och jag är derföre i den punkten lemnad i ovisshet.

Denne samme bokhandlares dotter — men historien är så lång, att jag nu måste hoppa öfver den. Och, rätt betänkt, hvarför skrifuva? Det är fäfanget att försöka lägga in sina ljusaste ögonblick liksom i papper för att skänka bort dem till andra; hvem kan förvara en blick, en nick, ett leende? Knappt lyckas det att med penseln kunna påminna om sådant; med pennan är det icke möjligt. Dessutom har jag nu annat att göra. Om några dagar ärnar jag fara till Madrid, egentligen för att se galleriet. Derifrån kommer jag nog att göra utflygter till Toledo, Segovia, Valladolid och andra trakter af det inre Spanien, och jag väntar mig att det skall blifva en intressant resa. Hur långt den kan sträcka sig eller huru länge den

kommer att räcka, har jag ännu icke något begrepp om. Det skulle till och med kunna hända, att jag gör ett besök i England, men jag har lofvat mina vänner i Sevilla att komma dit igen, och jag tänker hålla ord. Ty Sevilla —

Who has not seen it,
Will be much to pity.
So says the proverb —
And I quite agree.

Resa från Sevilla.

Diligensen var trång, lagom plats för fyra personer; vi voro sex: Topham och jag, en mörk spanior med sin dotter, en prest i luggsliten kaftan och en fet fru, som hela första halftimmen var olidligt bråksam och orolig för att söka efter en nyckelknippa, som hon påstod sig hafva tappat på vagnsgolfvet. Vagnen racklade på den gropiga vägen, man trampade hvarann på liktorarne, man armbågades och pustade, svettades utvartes och svor invartes, under det frun, som en liten elefant, tumlade emellan oss och utan återvändo stänkade i stor vedermöda. Vagnen var qväfvande täppt, och i stället för luft andades man bara dam från landsvägen. Det var obehagligt. Min engelske vän hade kastat en silkesnäsduk öfver ansigtet för flugornas skull, suckade djupt då och då, men förstod icke ett ord af alltsamman; jag åter var nästan säker på att frun hade glömt sina nycklar, och att vi skulle blifva uppehållna på ett eller annat sätt, när — till allmän förargelse — gumman fann sin nyckelknippa i kjolsäcken. Presten var tålig och af dem som aldrig glömt någonting, men också icke lärt annat än sitt handverk — att döpa barn etc. Som det tycktes, förtjenade han sig dermed ett ganska torftigt uppehälle, men hade det oaktadt ännu icke kunnat fullt besluta sig till att

blifva stråtröfvare, förmodligen för det att just då icke fans något passande röfvarband i trakten. Vägen blef allt skuggigare, och den tysta halfmånen blänkte snart öfver de moriska borgruinerna vid Alcala, utan att vi hade minsta att frukta blifva anhållna af »ladrones». Vi sågo väl då och då någon enstaka ryttare med den långa bössan slängd bakom sig, armarne i kors och den glimmande cigarettan emellan läpparne, vi sågo nog solbrända och bruna fårherdar med krokiga knifvar och knöliga stafvar, men alla veko undan för den dammande diligen- sen, som snart stod utanför värdshuset i Carmona.

Aftonvardsbordet stod dukadt, ty vi voro väntade, och det sysslades i köket på bästa vis. Skymten der af en vacker piga, en med svarta ögon och smärt om lifvet, påminnte, att det kunde vara lika förståndigt att vända sig dit som till matsalen, i synnerhet som i en spansk posada det vanligtvis är omkring spiselns som sällskapslifvet helst rör sig. Pigorna skrattade med full hals, mortlur och kastruller slamrade, vår rödbrusiga fru berättade om ängesten, som hon utstått, och undfagnade med andra strödda fragmenter ur sin historia, när den svarta kaf- tanen syntes i dörren med ett litet knyte, innehållande brödknallar och ostkanter och några kastanjer, som han ville steka i askmörjan. Men nu hördes ett gallskräk som om någon blifvit mördad. Presten hade satt sig i ett fat ägg, som stod på bänken, och det stämde upp en symfoni, som alls icke liknade en lofsång till vår andans man. Hela köket hade snarare blifvit likt en smedja, deri presten var städet och hamrarne många. Ju mera skral och oväsande, desto trefligare tycker spanjoren det vara.

Efter aftonvarden packade man sig åter i den tränga vagnen, och i mörka natten fortsattes resan. Hvar och en försökte sofva så godt han kunde, ända tills det omsider dagades igen; den ena stjernan efter den andra slocknade, himmelen blef ljus, det glada solskenet fylde snart hela vagnen, kröp in i prestens näsborrar och ihåliga

tänder, förgylde fruns dammiga ögonbryn och helsade god morgon till höger och venster.

Äntligen kommo vi till Cordova och just medan der en kyrkofest firades. Staden var därför full af folk från landsbygden, och vi kunde icke finna logis annorstädes än i en temligen oansenlig »casa de huespedes» på en krokig och sned bakgata. Stället var åtminstone pittoreskt och, ehuru fattigt på mycket, dock rikt på färgskimmer. Der funnos inga persiska mattor, inga stora speglar på dyrbara gobelinstapeter, men de sönderspruckna dörrarne hängde på gängjern så rostiga, att de kunde tyckas vara af guld, de sneda grönskande marmorkolonnerna passade väl tillsammans med det blå och hvita glaserade tegelstens- golfvet på gården, de röda blomkrukorna stodo sysslösa och torra i sin vrå, under det den törstiga vinrankan med krokiga klängen och vissnade purpurlöf kröp upp ända till takrännan, liksom för att der söka en tår vatten. Bland de kacklande hönsen i köket upptäcktes vår vär- dinna med ett par bruna kökspigor och äfven vår liflige och vigilante värd i tofflor och nattmössa, som tillbjöd oss valet antingen vi ville hafva middagen anrättad på det engelska, franska eller spanska viset. Någonting engelskt misstänkte Topham att man icke skulle kunna åstadkomma; det spanska voro vi säkra på skulle blifva afskyvärdt, hvarför det endast återstod att försöka den franska smaken. Efteråt höllo vi dock före, att det må- hända hade varit bättre, om vi hade valt någonting af den engelska eller spanska skolan.

På gatorna var det mycket folk, nästan trängsel, i synnerhet i närheten af katedralen, La Mesquita, som den ännu kallas. Der, hvarest processionen skulle gå fram, låg doftande gräs och blommor utströdt, och på många ställen sågos hvita tältdukar spända öfver gatan. Allt hade ett festligt utseende. Emot ena fasaden af

biskopens palats var på en hög estrad ett altare uppställt, fullsatt med brinnande vaxljus och många undergörande relikier i guld- och silfverhållare. Och brokig var mängden, som vimlade deromkring: mörka, svarthåriga zigenskor, bondfolk i broderade dräkter af sammet och med silfverhåkten, helgdagsklädda stadsbor med rödblommiga parfymerade döttrar i florsmantillor eller med rosenkransar på hufvudet, såsom det brukas i Cordova.

Ändtligen kom processionen: långa rader af svartfrackade herrar, barhufvade och med vaxljus i händerna, och prester i hvita kåpor och i svarta, i messskjortor och utan — och prester igen med kors och standarer och ännu långa rader af andra prester, tills slutligen det egentliga presterskapet kom: katedralens domkapitel med den präktiga silfvercustodian, biskopen i sin skrud och med ring på den välsignande handsken, och sist militärförsvaret. En dundrande regementsmusik utförde under tiden valda bitar ur »Le domino noir» och »La gazza ladra», och allt folket föll på knä. Sedan rusades till kyrkdörrarne, och trängseln var sådan, att man kunde tro det gälde en tjurfäktning; men in kommo vi.

Hela världen har hundra gånger sett kopparstick af La Mesquita de Cordova med dess tusende kolonner och dubbla genombrutna hästskohvalf. Förr än man på egna ben gått derinne, är det dock icke möjligt att göra sig ett någorlunda tydligt begrepp om den underliga byggnaden. Koret var nu för tillfället smyckadt med de präktigaste hängen af purpursammet och guldfransar, presterna voro iklädda sina bästa silfverkåpor och guldbrokads-grannlåt, rökverk fylde hvalfven, och liksom i en skog af pelare vimlade den brokiga folkmassan. Dagern i kyrkan kommer uppifrån, genom fönster anbragta emellan hvalfven på ett sätt, som frambringar de mångfaldigaste och mest förvånande kontraster af ljus och skugga: här och der dunkla skuggmassor, som i en stenkolsgrufva, deremellan dagrar, qvicka som pistolskott. Blanka kolonner af jaspis och porfyr, brons och mosaik, och skym-

tande i allt detta den ståtliga processionens alla guldkors och silkesfanor, stafvar och vaxfacklor i ett moln af rökelse och i brusande orgelmusik. Man kunde tro sig vara i en mexikansk offerlund, eller se Juggernaut i Bengalen; jag måste gnugga mig i ögonen som en yrvaken, och det var endast när jag rundt omkring upptäckte alla de qvicka andalusiska ögonen, alla fläktande förgyllda solfjädrar, alla mantillor och blonder, som jag icke längre kunde tvifla på att vi verkligen voro i en spansk kyrka.

Jag kom att stå bredvid en pelare, på hvilken det finnes ristadt, liksom med en spik, ett litet krucifix, och jag hade just börjat stafva på den gamla inskriptionen derunder, som säger att en kristen fånge krefsat det med sin nagel — »hizo el cautivo con la uña» — då presten, min reskamrat från Sevilla, fick sigte på mig och kom emot mig som en gammal bekant. Jag kände i början icke igen honom; i stället för den flottiga svarta kaftanen bar han nu en dräkt af rödt silfverbrokaderadt sammet, präktigare än en turkisk paschas af tre hästsvansar; i ena handen hade han ett tjockt gult vaxljus, i den andra ett slags standar. Jag förmodar, att hans göra var att föreställa, på något obegripligt symboliskt sätt, en engel eller lycksalig ande i den himmelska härskan. »Vänta utanför sakristian, medan jag tager af skruden», sade han, »så kunna vi gå ut och bese de andra kyrkorna» — men i samma ögonblick kom Topham och påminte, att vi hade lofvat att vara tillsammans med Duncan Shaw och några andra engelsmän, hvarför jag nickade afsked åt engeln, som skyndade in i sin klädloge och försvann.

Redan dagen derpå flyttade vi från vår innehafvande casa de huespedes till en annan, som hade utseende af att vara litet bättre. Denna var i närheten af teatern, och bredvid våra rum bodde därför den italienska primadonnan med sitt piano, sitt »ut re mi fa sol», sin knollriga lilla knähund, sin svägerska och en gammal piga. Hon spisade vid bordet med oss dagligen, och med anledning af den opera, som just var under införfning, brukade

vi kalla henne Lucrezia Borgia. Hon såg ännu ganska bra ut, var alltid klädd i siden, ringar på fingrarna, pomada i det glänsande svarta håret och på tungan det italienska språket med den smeksamma läspande venetianska dialekten. Hon gjorde sig ett nöje af att låta mig få beundra hennes kedjor och ringar och perlor, presenter, såsom hon i förbigående framkastade, af furstliga personer, vid hvilken förevisning det naturligtvis skulle hafva varit mycket groft och opassande att icke ännu mera admirera hennes händer, så hvita som elfenben, eller armar trinda som — m. m.; allt väl underhållet och värdt de durchlauchtiges uppmärksamhet; halsen och strupen icke att förglömma.

Teckningarne i La Mesquita kostade mig mera tid än jag hade kunnat förutse. Afbildandet af de många ornamenten och de på guldgrund konstigt hopsatta moriska mosaikerna var i och för sig ett perlstickarbete, men jag kunde derjemte icke neka mig det nöjet att långa stunder gå omkring i den underbara byggnaden och betrakta dess detaljer. Somliga pelare äro af jaspis, andra af porfyr, marmor eller vert antique. Några äro korta, så att man nödgats skarfvä till deras höjd med ofantliga klumpiga kapitaler, andra så långa, att de stå till flera fots djup nedgrädda i jorden. Nästan alla äro komna från hedniska tempel och hafva burit taket öfver Diana eller Herkules, innan Abd-ar-rahman reste dem att stå som en livvakt omkring »Ceca» i Cordova. Numera tros de vara goda katoliker, åtminstone hålla de sig tysta och beskedliga nog, der de stå i den kristna kyrkan.

En stjernklar natt mot morgonen väcktes jag af en serenad i gränden, just under fönsterna midt emot mina. Det var utan tvifvel någon »enamorado» som sjöng solo till gitarren och ackompanjerades af två violiner och en fagott, hvilka instrumenter troligtvis trakterades af några hungriga domkyrkomusikanter, som nog eljest hade att spela »Hosianna i höjden» på orgelläktaren. Det är

en underlig charme i en serenad. När man så helt oväntadt väckes af den muntra eller smäktande musiken, känner man sig uti ett slags berusning, och innan man hunnit lyssna till de fem första takterna, kan man tycka sig hafva spelat med uti en hel komedi, med efterpjes, balett och super. — Hvilken Almaviva det var som gjorde en sådan nattlig påhelsning, visste nog Rosina midt emot; men när sista tonen förklingat, höll ingen nyfikenhet mig vaken för att utforska denna intrig i mörka natten.

En gång voro vi på repetitionen af Lucrezia Borgia, som skulle gifvas för första gången i Cordova söndagen derefter. Uppgången var mörk; en osig lampa här och der vägledde oss dock snart in i teatersalongen, der det icke var annan upplysning än det svaga sken, som smög sig ut under de nerslagna ljusskärmarne på orkesterns notställare. Instrumenterna stämdes, och det tutades af hjertans grund. Men snart voro stråkarne i våldsam gång, flöjternas silfverklaffar glittrade, valdthornisterna ansträngde sig, puklagaren höll sig färdig med sin vigtigaste min och sina äskknallar, och kapellmästaren, som slog takten, nickade åt höger och venster och flaxade med armarne med en energi, som ibland tycktes gränsa till ursinnighet, i synnerhet när ena klarinetten tutade in ett par takter för mycket, så att man måste taga om igen hela allegro allegretto. Så gick operan sedan liksom den vilda jagten öfver stock och sten, men jag kunde icke annat än tänka på, hur mycket plockande och rensning det fordras, förr än ett sådant arbete kan blifva någorlunda färdigt och smakligt att likt en aftonvard sättas fram för den vördade publiken. På en sådan repetition kan man därför nästan tycka sig vara som i ett kök bland mortlar och kastruller, bland ättika och galla, så att man är glad att komma igen ut i den friska och naturliga luften.

Vi ärnade att från Cordova fara till Baylen med diligensen, men ödet ville, att denna alla dagar kom fullt upptagen, så att vi med våra saker inpackade och resfärdiga alltjemt måste vänta på en ledig plats, eller rättare på två. Som emellertid uret gick med sitt vanliga ticktack, medan vi alls icke ville bosätta oss i Cordova, måste vi se oss om efter någon lägenhet att komma derifrån. En fora af sex eller åtta mulåsnor — vackra kreatur, som det sades — stod just färdig att sätta ut öfver bergen åt Granada, och ett så gynnande tillfälle ansåg man att vi icke borde låta fara. Af erfarenheten visste jag väl, att i Spanien en fyra dagars färd med mulåsnor och mulåsnedrivare är något, som kan gifva styrka åt tron på själavandringen — så lik en mulåsna blir man själf dervid — men mina föregående erfarenhetsrön voro blott småsaker i jämförelse med dem, som nu skulle stå oss till buds, ty denna mulåsneforas destination gälde egentligen ett pappersbruk, hvadan lasten bestod af lumpor; — och detta tyckte vi vara allt för äfventyrligt. Till slut funno vi ett par platser i den lilla postdiligensen till Baylen. Jag minnes ingenting anmärkningsvärdare på den färden, än att vi på ett ställe bröto halsen af oss — i inbillningen. Vi voro nemligen så nära att stjelpa utför en afgrund, att det ännu är mig oförklarligt hvarför vi icke gjorde det. Vagnar tyckas verkligen ibland hafva ett slags instinkt, som vi icke begripa, men som frälsar oss ur faran, när hästens förstånd icke längre räcker till; kuskens räknar jag icke, — han är tanklös, opålitlig och supig, men ändock alltid full af den fördomen att ingen passar bättre att hålla tömmarne än han.

Klockan var öfver tu på natten, när vi äntligen hunno fram till Baylen. Det var mörkt som i en säck, och den sofvande staden hade liksom dragit täcket öfver hufvudet. En barbent, sömnig, gäspande figur med en lykta i handen vägledde oss från postkontoret genom några vinkliga gator till hvad som i hans smak var det bästa

hotellet för resande. Det var mycket dåligt, och hans eget porträtt hade kunnat passa till skylt der. Men allt för trötta och sömniga voro vi för att söka oss fram till ett annat; dock, knappt dagades det, förr än vi vaknade af längtan efter Granada. Att komma från Baylen var dock för oss icke mycket lättare än för Robinson Crusoe att lemna sin ö, ehuru vi med hvarje minut funno platsen mer och mer hvad fransosen kallar »embêtant». Vi gingo ut för att bese det stora bataljältet, utan att deraf blifva klokare än förut; vi gingo omkring kyrkan och gapade på tornurets lod — ett par tunga gråstenar, som hasa sig ner utvändigt efter den ena sidan af det sexkantiga tornet — utan annan uppbyggelse än att rätt påtagligt blifva erinrade om, huru vi förlorade tiden. Andra natten anlände äntligen den väntade diligensen från Madrid, och lyckligtvis funno vi deri plats. Vägen går öfver Jaén, som har en särdeles vacker belägenhet bland bergen; sedan genom den backiga trakten med präktiga utsigter rundt omkring, till dess man hinner fram till den förtjusande tafva, som har Sierra Nevadas glänsande snötappar till bakgrund.

Det har blifvit sagdt om Rom, att man bör resa derifrån endast för nöjet att få komma tillbaka. Jag påmindes om denna sägen nu i Granada; det var mycket roligt att igen befinna sig i La Vega, med det stora härliga berget framför sig och med visshet att snart vara i den romantiskt pittoreska, gamla staden. Den arabiska poeten kallar Granada bland alla dess blomsterkullar och vattenkonster ett emaljeradt smycke på grönt sammet, med Alhambra naturligtvis som den största juvelen. För den, som hvarken är arab eller jude och därför icke mycket frågar efter hvarken sammet eller ädelsten, förefaller det ändå bättre. Liksom förra gången, för två år sedan, stannade vi också nu utanför La Fonda de Minerva, och jag förvånades icke litet att värden och tjänstefolket der ännu kommo ihåg mig. Äfven Arabal med sitt gråa hufvud hade snart fått oss i sigte, stötte undan

dagdrifvarne omkring vagnen och visade på allt sätt sin fägnad och fröjd att återse mig.

Vid sakernas afpackning saknades min målarelåda, som förmodligen af misstag hade blifvit stulen, när vi i mörkret foro från Baylen. En herre på postkontoret lofvade visst med säkerhet, att den skulle komma till rätta, och att han skulle skriva både till Baylen och Madrid, jag tror till drottning Isabella sjelf — men lådan var och blef för alltid försvunnen. Förlusten var ledsam i det ögonblicket, emedan jag icke kunde ersätta dessa materialier i det vilda moriska land, hvarest jag nu stod tomhändt endast med en blyertspenna och några små aqvarellfärger. Men jag tröstade mig med att jag i alla fall var i Granada.

Efter ett par dagar flyttade vi från Minerva upp till Carmen i Alhambra och i mina gamla rum. Carmen var alltid lika fet och vänlig som förr, och Domingo, hennes gemål, hade också frodats som en melon i solskenet. Trädgården var städad och full af vackra blommor, och de yfviga vinrankorna skuggade redan öfver hela gården liksom med ett grönt tak, under hvilket vi, Topham och jag, vanligtvis spisade vår frukost och lefde kräsligt, som ett par eremiter.

I Granada och Alhambra finnes verkligen så obeskripligt mycket, som ådrager sig en målares uppmärksamhet, att det kan vara en stor frestelse för honom att endast vandra omkring och betrakta hvad som förefaller liksom redan färdiga taflor. Ehuru jag väl föreställer mig, att ett sådant slags studerande icke kan inbringa någon vinst, sörjer jag likväl icke såsom förlorad den tid jag använt till sådana betraktelser. Emellertid blef ändock äfven rätt mycket måladt, portföljerna svälde och dermed också på ett besynnerligt vis tillfredsställelsen. Men huru det kan roa att på sådant sätt arbeta, vill jag icke försöka att göra begripligt för dem, som icke sjelfva erfarit det, ty det skulle vara så fåfäng möda som att predika i öknen.

För oss gingo dagarne på sådant sätt rätt behagligt, och utan att för ögonblicket plågas af någon synnerlig längtan efter att besitta andra brandförsäkrade stenhusegendomar med kök och källare, voro vi tills vidare belåtna med att ega Alhambra med tillhörande ljusa utsigter åt alla håll. — Men äfven i Granadas solsken kan det stiga upp dystra moln.

Om man icke ordentligt lägger strumporna i kors om qvällen, när man går till sängs, säger Carmen, får man onda drömmar. Jag kom dock aldrig ihåg detta förr än det var för sent, nemligen mot morgonen, när jag började vakna och då det nog ibland hände, att jag tyckte att liksom en glödgad eldgaffel kom rakt emot mig och stack sina hvassa uddar genom ögonlocken. Detta var dock ingenting annat än ett par nyfikna solstrålar, som genom vinrankan öfver fönstret spektaklade på allt vis, tills de slogo sig ner midt på täcket, så att jag måste stiga upp.

Tidigt en morgon, när solen knappt var uppgången och allt ännu tyst och stilla, bådande endast frid och glädje, gick jag en gång ut som vanligt, utan att tänka på det gamla ordspråket som säger »klar morgon, mulen dag». Men knappt kommen utanför porten mötte jag en prest; »elakt tecken», säga spanjorerna — i synnerhet om han är mager. I Spanien är det vanligt, när man gästar, att för säkerhets skull slå några korstecken framför den öppna munnen, i fall påpassliga onda andar då skulle vilja begagna sig af tillfället för att hoppa hufvudstupa ner i halsen, men nu skämdes jag att bete mig på sådant sätt, utan helsade artigt, under det jag vek om hörnet och genom den gröna porten in uti La casa real. Allt var der tyst och stilla, och ingen menniska syntes till, så att jag oförhindrad kunde få ströfva omkring utan annat sällskap än mina egna tankar och morgonsolen, som följde med mig öfverallt och bättre än någon cicerone förklarade de gamla moriska grannlåtarna.

Genom El mirador de Linda Raja och de många salarne vandrade jag ut på Lejongården, och slutligen åter genom El patio de los Arrayanes, smygande mig bort emellan myrtenhäckarne — utan att hafva mött ett enda spöke hvarken i hvit turban eller gula tofflor — icke ens den gamla portvakterskan Tia Curra i nattmössa. Återkommen till Carmens eljest så fredliga tjäll, fann jag nu med obehaglig öfverraskning hela gården full med zigenare, qvinnor och barn och borickor, med kastruller, tamburiner och hvitlöksguirlander. Här, tänkte jag, måtte vara kommen zigenarkungens hela hofstat, eller firas här något i hast improviseradt bröllop. På bänken vid granatträdet stod Carmens största blåglaserade vinkruka, och deromkring var det en trängsel och ett klingande med glas som vid en helsobrunn. Naturligtvis fans det bland detta följe många pittoreska figurer, och jag skyndade mig att ropa åt Topham att komma ner med penslar och färger för att icke släppa ett så godt tillfälle som detta att rikta våra ritböcker med färglagda minnen. Jag såg honom också snart i hast skymta fram i nattrocken på den gamla moriska balkongen, men endast för att med stor otålighet vinka åt mig att strax komma upp.

Der i lilla kammaren till höger fann jag honom på sängen vridande sig som en mask, sparkande upp åt det svarta taket, ty han led af sin tandvärk. Ehuru rösten till följd deraf var mycket qväfd, kunde jag ändå af det orediga mumlet gissa, att han qvällen förut hade påträffat en zigenare, som det fallit honom in att han borde måla af, hvarför han genom tecken gifvit till känna att han skulle komma upp till vår bostad i Alhambra på morgonen. Och zigenaren nickade, och borickan, som han red på, smålog och klippte med sina långa öron, och allt skulle sålunda hafva varit couleur de rose, om icke på hemvägen en oxeltand hade börjat blanda sin galla i saken och mot aftonen blifvit allt mer öm, så att Topham omöjligt kunde få en blund i ögonen hela långa natten.

El gitano hade emellertid icke förgätit sitt hedersord, och förr än Carmen på morgonen hunnit sätta kammen i håret, hade han lägrat sig på gräsmattan inne i vår städade trädgård. Af välmening förstås, hade han tagit med sig icke allenast mulåsan, i fall hon skulle komma att behövas, men derjemte sin hustru och två svägerskor med deras friare eller kusiner, hvilka icke kunde lefva utan sina borickor och den stackars halta, hvita hästen. Som vanligt räknades icke karingarne, icke heller lindebarnen i korgarne eller de magra och hungriga ynglingarne med deras halvesystrar, lika litet som getterna.

Topham hörde bullret, men när han hunnit öppna fönsterluckan och skjutit undan den tjocka vinrankan, såg han ingenting annat än hela gården full med folk och få. Rätta sammanhanget förblef dock för honom alldeles obegripligt och en likgiltig gåta, till dess att Carmen stånkande hunnit komma upp för trappan med den under rättelsen, att de zigenare, som voro ditbestälda, nu hade kommit och först ville ha frukost och förplägning, innan det var värdt att begynna med något annat slags arbete.

Min vän hade plågats af sin tandvärk hela månklara natten, men när han hörde nyheten om den tillståndande lustbarheten och den glada zigenarfrukosten, som man väntade på att han skulle föranstalta och bestå, spridde sig hans onda värk, kan man tänka, på ögonblicket utefter hela tandraden, från öra till öra. För att emellertid stilla zigenarpackets trängande fordringar, hvilka han tyckte hota att bryta ut i ett verkligt upplopp, tecknade han till Carmen sin villighet att bestå åtminstone litet vin och vatten, i fall somliga af zigenarne verkligen voro så gruffigt törstiga som de ropade.

Sådan var ställningen, när jag kom hem från min stilla och behagliga morgonpromenad. Carmen hade redan två gånger varit uppe och knackat på Tophams dörr för att framföra zigenarfolkets begärelse efter ännu mera vin, och för tredje gången gapade den rymliga krukan alldeles tom. Man ville också ha ost. Topham vred sig i sängen.

Tydligt nog, men på engelska språket, yrkade han hela tiden på, att Carmen skulle köra bort hela partiet. Men fast hon runkade på hufvudet, tycktes förståndet stå stilla, eller var det som såge hon icke annat än dagningen till en mörk framtid. Zigenarne äro visserligen ett vandrande slägte, men det kan ändock understundom falla dem in att stanna på samma ställe flera veckor, ja längre, och Carmen kastade därför oroligt blickarne öfver sin trefliga trädgårdstappa, der det fans skjul och kryphål nog både för zigenare och icke zigenare och dessutom just nu präktigt bete och uppehälle för borickor såväl som för getter, icke att tala om en springbrunn med klaraste vatten. »För dem är det ju så godt som det förlovade landet», förklarade Carmen med tårar i ögonen. — Den enda krigslist, som jag på ögonblicket kunde hitta på för att draga oss ur denna svåra knipa och för att undgå formlig belägring, var att försöka lemna platsen, innan återtaget var afskuret, d. v. s. innan man hade hunnit tillbomma porten. Jag tog därför Topham och hans oxeltand med mig ner på gården för att parlamentera och underhandla med fienden. Min vän hade utan något slags koketteri bundit schaletter och silkesnäsdukar omkring öron och käkar, och med det vresiga skägget stikkande ut från den insuörda hakan hade han visserligen så att säga ett morskt utseende, men jag trodde dock icke, att man genom skrämsel skulle komma långt vid detta tillfälle, utan ansåg hellre tjenligt att söka väcka medlidande. Med rörelse lät jag dem därför förstå, hur gerna jag skulle vilja låta alla samtligen riktigt känna tandvärken som plågade honom, så att de måtte kunna begripa huru mycket hellre min vän ville träffa sin tanddokter än sitta och måla af dem.

Jag vinkade dervid åt två af de förnämsta trasvargarne, att de till undvikande af allt för långa debatter skulle komma utanför porten för att enskildt med oss uppgöra om ersättning för deras tidsförlust etc. etc. Listen lyckades; de följde oss ut på öppna gatan, der det för oss

naturligtvis var ojemförligt mycket säkrare att afhandla ämnet. Fordringarna voro först, att vi skulle betala till hvarje person — åsnor och getter undantagna — bara en spansk piaster, hvilket sammanräknadt icke skulle komma att stiga till mer än omkring fem eller sex pund sterling, men med litet diplomatisk takt å båda sidor, det vill säga med rytande skällsord, ovet, svordomar och hotelser, slöts ändock fred, — utan protokoll, men mot ett slutligt utbetalande från vår sida af fem piaster såsom skadeersättning eller ett slags brandskatt. Och när vi snart derefter stodo nere på Calle de los Gomeles i Granada, kunde Topham sjelf icke afhålla sig från att skratta åt våra illmariga zigenar-bekanta, hvilket gjorde honom så godt, att han vid middagsbordet kunde tugga nästan lika bra som jag.

Om zigenarvisiten var en öfverraskning, var det deremot ingen surpris att finna vår gråhårige vän Arabal, om icke just på matstället, likväl så nära derintill, att han kunde njuta åtminstone af stekoset, i händelse någon liten enskild middagsbjudning skulle uteblifva; — och i almanackan eller ödets bok tycktes det vara skrivvet, att just han den dagen skulle blifva vår gäst.

När Arabal fått höra det lilla missförstånd, som uppstått genom att Topham på egen hand försökt skaffa sig en modell att måla efter, visade han stor glädje öfver — att allt var så väl öfverståndet; men troligtvis, sade han, hafva de otäcka nidingarne ännu icke packat sig af, och det vore därför bättre att icke störa dem, utan hellre efter middagen gå till ett litet kafé, som han mycket skröt af, ehuru vi vid framkomsten funno salongen icke vara annat än en vrå på sjelfva gatan, öfverhängd med en bastmatta; och kaffet, ehuru det visserligen kokades under en arabisk hästskobåge, smakade ändå just icke af mokka. Arabal försökte väl krydda det med berättelserna om sitt höga adelskap, om det stora arvet, som gått honom ur händerna, tillika med grefvetiteln, en romans som jag kunde utantill, sedan jag förra gången var i Alhambra. »Todos

nosotros castillanos viejos somos todos hidalgos»: vi gamla kastilianare äro alla adelsmän. Gulnade testamenten med vidhängande sigiller, med slängar, rubricas och codiciller har man i öfverflöd — »faltan soltanto las pesetas»: det fattas bara klingande mynt! I bröstfickan på sin slitna »zamarra» hade också Arabal därför långa förteckningar på sina grefvegods, dem han visserligen ännu icke tillträd, men som jag unnar honom af hjertans grund. På lediga stunder nedlät han sig emellertid att gå omkring med främlingar i Granada och Alhambra, dervid dock tagande sig noga i akt att icke förråda de gömställen, hvarest han med säkerhet visste att stora skatter och juvelskrin lågo nergrädda. Icke heller hade han sjelf hunnit att på riktigt allvar börja upptaga ingången till de omätligt rika silfvergrufvorna i Paparanda, ty, som han påstod, är det rådligast att vara försigtig.

Vi gingo sedan ut i Zaccatin, en gata med handelsbodas, der det fins både långa, korta och hårda varor, speglar, hårborstar, guldur och andra nödvändighetsartiklar. Vid samma diskar, hvarest på Boabdils tid krokanta muhamedaner hade suttit, stodo nu gentila judar, tyskar och kristna. Derifrån kommer man till Bibarambla, så ofta i de gamla romanserna besjunget såsom platsen, der i Granadas stolta dagar de praktfulla tornerspelen gäfvos. Der står nu i ett hörn den gamla moriska porten, som kallas La puerta de las orejas, »öronporten», för det att derstädes vid något högtidligt tillfälle en hop banditer med knifvar och dolkar hade begynt ett vildt lefverne i folkträngseln och derunder bland annat roat sig med att rycka örhängena af så många fruntimmer som de kunde komma åt. Samma port begagnas numera att upphänga de knifvar, som af polisen träffas i händerna på misstänkta personer, hvarför monumentet, som redan har en rätt vacker samling, också kallas La puerta de los cuchillos eller »knifvarnes port».

Under sådana intressanta och angenäma antiqvariska forskningar, med Arabals otroliga förklaringar och förvä-

nande upplysningar, hade det emellertid lidit långt fram på eftermiddagen, och vi började längta upp till vårt Alhambra. Att visa oss, der, innan det var säkert att zigenarne hade lemnat platsen, ansågs dock icke rådligt, utan föreslogs att under tiden för ro skull på en ömväg gå ut till ruinerna efter klostret los Martires eller till kyrkogården, som ligger utanför Granada på en höjd, hvarifrån det är vacker utsigt öfver la Vega, Sierra Nevada ända till »El ultimo suspiro del moro», der Boabdil på sin sista affärd från Granada vände sig om och sukade. Men Topham sade sig hellre önska få se några gladare, mera upplifvande minnesmärken, och Arabal förde oss därför upp till »Torre de los siete suelos», sju våningars torn, hvarest man ännu visar spår efter, huru fransmännen under Napoleons krig försökte att spränga hela Alhambra i luften, något som Topham påstod vara »shocking».

Hvad som dernäst ansågs passa bäst att taga i betraktande var den krokiga, branta och mörka hälvägen, som fästningsfångarne helst välja för rymning, när de hunnit att ledsna på Alhambras ljufigheter, och på hvilken vi, utan att hasa ner mer än tre, fyra gånger, snart hade krånglat oss ända upp till rötterna af den namnkunniga, stora eken, som säges vara planterad af sjelfva Linda Raja. Vi stodo der nu på knappt ett pistolskotts afstånd från vårt efterlängtade hem och kunde därför till vår stora förargelse tydligt höra, att zigenarpacket, åtminstone karlarne, ännu icke helt och hållet lemnat gården. Qvinnorna hade dock aflägsnat sig och voro på väg till andra zoner, ty i ekot under kejsar Karl V:s slottsruin ljödo gälla rop, i synnerhet från käringarne, manande i längdragna och lockande toner det öfriga herrskapet att komma efter. Med spänd uppmärksamhet afvaktade vi sålunda från vårt gömställe utgången och hoppades, att karlarne icke måtte vara så fulla, obstinata och oregerliga, att de ej läto böja sig under det täcka könets ok och öfvervalde. Det var en fejd emellan Venus och

Bacchus; den ena som den andra dock med nästan uttömda stridskrafter. Till slut var det dock tydligt att gudinnan segrade, och i följd deraf kunde vi snart med tillbörlig varsamhet smyga oss in i vår rättmätiga lägerplats, der vi genast funno Carmen samt Domingo och mopsen, alla tre visserligen i ett mycket upprördt tillstånd, flämtande, uttröttade, blickarne mot höjden och hufvudena darrande, eljest ståndaktigt nog bärande ödets skickelse. Ty träbänken låg med benen i vädret, men endast med tre, det fjerde afbrutet, den blåglaserade vinkrukan sönderslagen i små bitar, utan någon möjlighet att kunna sinkas, och under nejlikorna, just i gropen vid sidan af jasmindhäcken, fick Carmen med oro och bestörtning sigte på ett underligt bylte, som genast hölls för ingenting mindre än ett qvarglömdt lindebarn, men vid närmare och mera sansad undersökning lyckligtvis ej befans innehålla annat än några utslitna och förmodligen stulna hästskor, jemte ett par dito menniskostöfvelskäft.

Hvad skulle Carmen kunna säga om allt detta annat än Ave Maria purissima och Gloria in excelsis, korsa sig och slå sig för sitt flämtande bröst, alltjemt gläntande på porten för att släppa in den gamla fridfullheten tillika med den skrämde, darrande mopsen. »Frid på jorden», — tänkte jag, under det Topham tände en äkta havannacigarr och bjöd sådana desslikes både åt Domingo och Arabal — »menniskorna en god vilja», ehuru fjerran ifrån ännu hördes ljudet af zigenarföljets guitarrer, sång och tamburiner, ett allegretto följdt af ett adante adagio, det man till slut glömmar att lyssna till, ett somnande piano pianissimo, smältande, försvinnande som en molntapp i klara etern.

Madrid.

Men vi voro ju på resa, och till slut slog timmen då vi måste lemna Alhambra, den snyftande Carmen och den välvillige Domingo. Det var åt Madrid, som den ostadiga vinden nu blåste, och vi togo därför plats i diligensen, som afgick ditåt, fullpackad med andra resande och förspänd med tio starka mulsnor, klippta på ryggen och utstyrda med tofsar och bjellror. Allt gick lustigt och bra, och i sinom tid stod vagnen välbehållen, utan att en enda gång hafva vält eller blifvit röfvad, i Madrid utanför La fonda Peninsulares vid Calle de Alcalá.

Temligen gammalmodigt och skröpligt förekom oss väl detta hotell, men vi sågo icke mycket bättre ut sjelfva, så att vi tyckte värdshuset kunna vara passande nog till en början. Det angelägnaste var för det första att få kasta sig i ett varmt bad, ty ingenting är mera uppfriskande efter en tröttsam resa genom det torra Spanien. Ögonen glänsa derefter, som voro de af glas eller bergkristall, och betraktar man sig i spegeln, kan man tro sig se sitt eget nyfernissade porträtt. Efter det pudret i håret blifvit bortsköljdt af revolutionen, kommer kammern som en Bonaparte, så att hufvudet, utvändigt åtminstone, snart ser ut lika ordentligt som en gardeskasern; korteligen, sedan man fått på sig sina hvita strumpor, sina svala sommarkläder och en ny hatt, kan man känna sig färdig att gå ut och eröfra hela världen.

Vid middagsbordet återfunnos flere af våra engelska bekanta, såväl som italienska barytoner och tenorer, fransoser och spanjorer, jernvägsingeniörer samt en rysk målare Blykoff, hvars bekantskap jag redan hade gjort i Rom, och som nu uppehöll sig i Madrid för att på kejsarlig befallning kopiera några af Rafaëls målningar i museum.

Vi gingo sedan ut i staden, ner till det stora torget, som kallas La puerta del sol, Madrids forum och medelpunkt, dit sex eller sju stora gator leda från olika håll.